

segítsen a rászorultakon, szerte Romániában. A százezernyi ember lassú léptekkel, elgémberedve indult el, többnyire gyalogszerrel, át a városon.

A dobogóról lejövet Roszik ismét hozzám lépett. Nem jött még az ember? – kérdezte. Nem is értettem először, mire gondol. Tudod, a belügyes – mondta. Kapcsoltam. Egy porcikám sem kívánta, hogy azon az éjszakán én még akárkivel is találkozjam. Mégis miről van szó? – folytattam, ahol éjjél előtt abbahagytuk a beszélgetést. Állítólag a titkosszolgálatnál dolgozik, s valamilyen nagyszabású disznóságról akarja lerántani a leplet. Én is csak ennyit tudok – válaszolta Roszik. Nos, ha titkosszolgálat és lepelrántás, akkor mégiscsak várni kell egy kicsit, legfeljebb tíz perccel később kerülök ágyba – gondoltam. Jó, hol találkozunk? – fordultam a lelkészhez. Valahol itt, a tér környékén, a Szépművészeti Múzeum melletti sétányon. Azt mondta, ott sétáljunk. Elöl én s tíz méternyire mögöttem te – felelte.

Sem a kezem, sem a lábam nem éreztem már, annyira átfáztam az egy helyben álldogálás alatt. Szinte jólesett a séta a Városligetnek eme részén. Lassan elindultunk. Legalább ennyi jó van az egész gyanús históriában – járt a fejemben, amíg néhány lépés távolságból követtem Roszikot. Az emberünk azonban sehol sem volt. Elsétáltunk majdnem egészen az Állatkertig, majd vissza. Hol van már? – szóltam előre a lelkésznek. Immár az egész Liget, a Hősök tere is tökéletesen néptelen volt. Hidegen szitált a köd, s a környék kezdett kifejezetten baljóssá válni. Nem tudom, várjunk még! – súgta vissza félhangosan Roszik, s újabb hosszú fel-alá sétába kezdtünk. Fogalmam sem volt, hogy mi ez az egész hülyeség. Egyre fáradtabb és ingerültebb lettem. Nem sok hiányzott, hogy elbúcsúzzam Rosziktól, és végre aludni menjek. Ha tudtam volna, mi vár rám, lehet, hogy még idejében meg is tettem volna. Így viszont maradtam.

Kisvártatva – mintha a semmiből lépett volna elő – egy 180-as magasságú, szövetkabátos, szemüveges, műprém sapkás férfi ment Roszikhöz. Rövid sottogás után a lelkész és a férfi odajöttek hozzám. Zoli, ő az, akiről beszéltem – intett felém Roszik. Kezet fogtunk...

A nagy nehezen előkerült titokzatos alak elnézést kért, hogy ilyen sokáig váratott magára, de le kellett ellenőriznie a környéket, mert az ökumenikus istentisztelet alatt több belügyes társát is észrevette, s néhány általa korábban megismert Securitate-ügynököt is. Így hát önellenőrzést hajtott végre, nem ismerték-e fel, s nem követik-e. Arról van szó – folytatta –, hogy a BM-ben azt követően, hogy kitört a román forradalom, kihasználva a közfigyelem teljes elterelődését, a titkos iratok nagyütemű bezúzásába kezdtek. Ez ellen sürgősen tenni kell valamit, hiszen ha az akciót végigvizik, akkor a titkosrendőrség átmenti hatalmát, és szó sem lehet semmiféle valódi rendszerváltásról. Egyébként én belügyi őrnagy vagyok, de a nevem biztonsági okokból nem mondom meg – fűzte hozzá.

Roszikkal összenéztünk, az egész história nagyon hihetőnek tűnt, de ugyanakkor véghetetlenül valószínűtlennek is. Jön egy ember a ködből, és ilyesmiket beszél! A ködből jött ember láthatta, hogy kételkedünk, s győzködni kezdett minket, higgyük el, igazat mond. Helyileg hol dolgozik? – kérdeztem. A Néphadsereg utcai központban. Hányadik emeleten? Az ötödiken, a III/III-as egyik titkárságán, az ügyeleten – felelte gyors kérdéseimre.

Korábban, még 1989 szeptemberében egy alkalommal már jártam a BM titkosszolgálati központjában, mégpedig Horváth Józsefnél, a szervezet vezetőjénél. Riportot akartam készíteni vele a Magyar Hírlapnak, ami azonban kútba esett. Azt viszont megtudtam, hogy a Cég – ahogy Horváth nevezte – a Néphadsereg utcában van, s magam is az V. emeleten jártam. A helyszín, az emeletszám – mondhatni – nem tartozott a közismert információk közé. Ez az ember igazat mondhat – gondoltam. Miért akarja leleplezni a saját szervezetét? – kérdeztem rá. Rájöttem, hogy bűnös dolgokat tettünk, és ráadásul még október 23-a után is, holott azóta teljesen alkotmányellenes, amit csinálunk – vála-

szolia. A Cég át akarja menteni a hatalmát. Az iratok bezúzása pedig azt jelenti, hogy később nem lehet nyomon követni, ki mit és hogyan csinált és csinálhat meg bármikor újra a jövőben is – toldotta hozzá egyre idegesebben. Higgyenek nekem! – kérlelt bennünket.

Roszik a néhány méterrel odébb parkoló autójához ment, és beült. Ott maradtam az őrnaggyal, megbeszélni, mi a teendő. Másnap – mondta – be lehetne jönni a Cég központjába, és le lehetne filmezni a bezúzott anyagokat, meg azt is, amit még nem zúztak be. S utána nyilvánosságra hozni! Nyugodtan végrehajtható az akció, az egész ház üres lesz, karácsony napján senki nem dolgozik, s csupán ketten fogunk ügyelni – hadarta. Szerzek kapubelépőt, felviszem, lefotózza a dolgokat, elmegy, s készen van a dolog – javasolta. Sürgetett, hogy döntsék.

Rendben van, csináljuk meg, majd csak lesz valahogy – feleltem, s közben arra gondoltam, hogy amíg nem csinálunk semmit, csak beszélünk a dologról, bármikor le lehet állítani bármit. – Jó, adjon egy telefonszámot, holnap reggel hét után felhívom, és megmondom, hányra jöjjön a bejáráshoz. Majd lemegyek magáért. Azt játsszuk, hogy maga vidéki rokon, és disznótoros kóstolót hozott faluról, azt elhiszi majd a kapuőr. Öltözzön valahogy parasztosan. Engem meg szólítson Józsi bácsinak. A telefonban is beszéljünk virágnyelven. Na, adja már azt a számot! – sürgetett. Felírtam, odaadtam, s mondtam, hogy csak nyugodtan Zoli öcsémezzen. Kezet fogtunk, és ő belépett a bokrok közé. Vissza, ahonnan jött, a ködbe.

Hajnali háromnegyed három volt. Odamentem Roszik autójához, beültem mellé. Ez a pasas vagy őrült, vagy nem igazodom el rajta, de ha igaz, amit mond, akkor ebből jó kis kavarodás lesz – mondtam. Megkértem a lelkészt, hogy vigyen be a városba. Elindultunk. Roszik sok szerencsét kívánt, és kérte, hogy ha sikerrel járok, akkor hívjam fel telefonon. Felírtam gödöllői számát. Szilveszter felé néhány napra elutazom, akkor nem fogsz megtalálni – mondta, és fékezett. Szia, szia, egyébként boldog karácsony! – búcsúztunk. Legközelebb január 6-án vagy 7-én láttuk viszont egymást.

Ágyba dőltem, néhány percig még vitustáncot jártak a fejemben az elmúlt két nap, s különösen az elmúlt egy óra eseményei. Azután zsibbadást éreztem a tarkóm táján, és beleestem az álom feneketlen kútjába.

December 25-én, pontban reggel hét órakor megcsörrent a telefon. Némi mellényülkálás után felvettem a kagylót, a hajnali ember hangja szólt bele: szervusz, drága Zoli öcsém! Hát megjöttél? – Ajjaj, a virágnyelv, amin beszélni kell; egy perc alatt éberré váltam: Hát meggyütünk, Józsi bácsi, itten vagyunk a Juli nénémnél. A disznótoros nálam van, azt a darálló készen áll-e má? – nyomtam a süketet. – No, van egy kis baj, Zoli öcsém, a daráló körül kell egy kis reparálás, de azért csak készüljél. Tíz óra felé újra hívlak – mondta, és letette a telefont.

Kimásztam az ágyból, és a tus alá álltam. Ideje volt tényleg felébredni. Újra jött a duplakávés kúra. Lassan forogni kezdett az agyam: mi hát ez az egész dolog? Az éjszaka eljött egy belügi őrnagy a semmiből, és tulajdonképpen tálcán kínálja, hogy leleplezi a Cég törvénysértéseit. Függetlenül az indítékaitól igénybe kell venni a segítséget! Tétélezzük fel, hogy valóban vannak ilyen törvénysértések, akkor azokat le kell leplezni, és kész. A többitől meg lehet később morfondírozni. Eszeveszett telefonálgatásba kezdtem. Azonnal operatőrt és videokamerát kell szereznem. Legkésőbb, nem egészen három óra múlva, délelőtt tízkor tudnom kell, hogy kivel megyek be a titkosszolgálat főhadiszállására, illetve ha nem találok operatőrt és technikát, akkor meg kell mondanom, hogy nem megy a dolog.

Először természetesen a fekete dobozosokat hívtam. Senkit nem lehetett elérni, minden kamera és minden kameraforgató ember Erdélyt járta a segélyszállományokkal. Felhívtam Kőszeg Ferencet, tudtam, nekik van otthon kamerájuk. Sajnos nem volt viszont hozzá, aki kezelje. Ez a lehetőség is kútba esett. Az idő közben véstesen haladt. Végül Gázsó L. Ferencet, egykori hírlapos kollégámat tárcsáztam, hát ha neki van valamilyen ismerőse, akinek akad kamerája, és kezelni is tudja. Szerencsém volt, akadt ilyen ismerőse, sőt az illetőt én is ismertem, csak a kameráról nem tudtam. Feltárcsáztam hát közös ismerősünket. Valahol éppen családi vendégségben járt. Utánatelefonáltam oda is. A dolog rendben volt. Kamera, kazetta, minden, ami kell. Kértem, hogy segítsen nekem aznap egy kicsit, lenne egy kényes ügy, ahol forgatni muszáj! Kértem, legyen ő az alkalmi operatőr. Megpróbált érdeklődni, hogy pontosabban miről is lenne szó, de biztos, ami biztos, inkább nem beszéltem: Nem telefontéma, majd személyesen.

A lényeg az, hogy gyere, és otthon senkinek se mondj semmit! Tizenegy tájt újra hívlak, megbeszéljük, hol találkozunk és hánykor.

Éppen ideje volt társat találnom, vérszesen közelgett a tíz óra. Némi kételyeim támadtak ugyan, hogy egy ilyesfajta csínytevésekben járatan valaki hogyan állja majd meg a helyét, de hát nem volt mit tenni.

Pontban tízkor újra csörgött a készülék. Itt Józsi bácsi – szólt az őrnagy. No öcsém, délután kettőkor várlak. Igyekeztem megint átállítani a hangomat tájszólásosra: Iste'uccse ippeg ideje leszen, hogy újra lássalak má' arany Józsi bácsi! Hozom magammal a szomszéd falubó a Jani gyereket is, a Mari ángyunk fiját. Nem baj, ugyi? Egyedül azt a sok hazait nem'tom cipeni – valahogy így cifráztam. Nem baj az, gyertek csak, tudod, hol dolgozom Zoli öcsém? Oda gyertek a portára, mert ma is munkán vagyok. Hiába ez a hivatal... – hagyta helyben a dolgokat. No asszem tom merre van a hely, vallami Néphaccsereg uccába, igaz? Szegény Józsi bá, há még ünnepeni se hagyják itten az embert? Aggyisten akkor há, kettőkor ottan leszünk! – búcsúztam.

Délután kettőig szűk négyórányi idő maradt. Ez alatt kellett – most már valóban nem volt pardon – átgondolni a dolgokat. A töprengés eredményétől függött, hogy bedugom-e a fejem az oroszlán szájába, vagy sem. Folytattam a reggeli gondolatsort: ha törvénysértéseket követ el a titkosszolgálat, azokat le kell leplezni. Idáig kerek volt a labda. De az egész ügy mégsem volt világos. Megpróbáltam visszaemlékezni a hajnali beszélgetésre, miket is mondott Józsi bácsi. Illetve JÓB, ahogyan közben magamban elneveztem.

Először is azt állította, hogy a titkosszolgálat változatlanul folytatja tevékenységét, ami azonban október 23., azaz a köztársaság kikiáltása óta nem törvényes. Ez csak egyet jelenthet – gombolyítottam magamban a fonalat –, azt, hogy az ellenzékieket még mindig s ugyanazokkal a módszerekkel figyelik. Ha ez igaz, ha erre kerülne bizonyíték, akkor az világra szóló botrány lenne. Október eleje óta ugyanis az MSZP sztárpolitikusai mást sem tettek, mint egyfolytában a teljes megújulásról, az újrakezdésről beszéltek. Ez folyt nap mint nap a csapból is.

És sokan hittek is nekik.

Márpedig ha a Cég váltig kukkol, akkor ezt nem valami beteges túlműködésből teszi – spekuláltam –, hanem csakis azért, hogy a begyűjtött információkat továbbadja. S kiknek? Csakis azoknak, akik a

megfelelő, legfelső hatalmi posztokon ülnek. Horváth belügyminiszter például közismert politikai jó barátja Pozsgaynak. De ha valóban folyik a kukkolás, akkor erről tudnia kell Németh Miklós miniszterelnöknek is. S ha ők ketten tudják, akkor gyakorlatilag ez nem lehet titok az egész MSZP-vezetés előtt sem. Ha ez igaz, ha ez kiderül, akkor lőttek az MSZP-nek, elszáll a választásokon, mint a lufi. Akkor hiába volt az ősi paktum, nem lesz semmiféle hatalomátmentés, nem koalíciózhat az MDF az MSZ(M)P-vel – rohantak a fejemben a gondolatok.

Már délelőtt tizenegy felé járt az idő, felhívtam az alkalmi operatort. Fél kettőre gyere a Parlament elé – kértem. Kocsival jössz? Igen, egy két Daciával – mondta. Folytattam a morfondírozást. Mi van, ha ez az egész csak valamiféle provokáció? Ez értelmetlenség. Mit érne el vele a Cég? Elkap egy jó balekot, azaz engem? Na és akkor mi van? Ezt a lehetőséget kizártam. Jobban kezdett aggasztani viszont az, hogy akkor mi lesz, ha elkapnak a házban. Valamilyen biztosítékot kellett teremtenem magamnak. Felhívtam Gyórfy Miklóst a lakásán. Dióhéjban elmondtam neki, hogy mi készül. Arra kértem, hogy ha aznap este hatig nem jelentkeznék, akkor lármázza fel a sajtót, az ellenzéki pártokat. El volt hűlvé, és megígérte, hogy ha kell, segít.

Hogyan jutunk be a Cég központjába? – ez a következő logikai játék. A kapuban ugyanis kormányórság áll, erre jól emlékeztem még szeptemberből. Az előző két napon háromszor is feltűntem a tévében: mi lesz, ha a kormányőr csak az egyik adást is nézte, és minimális vizuális memóriája van? Rögvest felismer. Próba szerencse. Hátha nem nézett tévét, vagy nem ismer fel – ennyi még belefért a reális kockázatokba. Legföljebb nem enged be, és kész – nyugtattam magam. S akkor mi van, ha benn, a házban lepnek meg minket, forgatás közben? Az alkalmi operatort semmiről nem tehet, én rángatom bele az egészbe. Ha elkapnak, vagy még annál is rosszabb történik, mi lesz a kamerás segítő gyerekkel? Erre már nem találtam megnyugtató választ. Elhatároztam, hogy a lehető legkevesebb információt mondom majd el, s ha lebukunk és túléljük, az talán segíthet rajta valamit. Mert percnyi kétségem sem volt, ha elkapnak, akkor nem biztos, hogy túléljük...

Kezdett elmenni a kedvem az egész szürreális históriától. Fennhangan beszélgettem saját magammal, és fel-alá járkáltam a szobában: mi

a fenének kell ez az egész örütség neked? Hát miért nem tudsz megülni, legalább karácsonykor a hátsódon? Miért éppen engem talált meg ez az egész hülyeség, miért nem valaki mást? Az órára néztem, dél volt. Indulnom kellett, fél egyre ünnepi ebédre édesanyámhoz voltam hivatalos. No hisz, jó hangulat lesz – gondoltam, és útnak eredtem.

Ültünk négyesben az ünnepi asztal körül, falatoztunk, koccintgattunk. Főpróbát tartottam a színészkedésből. El tudom-e játszani a gondtalan ünneplőt úgy, hogy közben belülről majdnem szétvet a feszültség? Ment a dolog, sőt túl jól ment. Összevissza tréfálkoztam, nevetgéltem. Kicseréltük az ajándékokat. Ha anyám megtudta volna, mire készülök, semmi pénzért el nem ereszt, vagy szívinfarktust kap, amire előkerülök.

Elmúlt már egy óra, a lakásból kifelé tartottam. Hopp! Eszembe jutott, hogy a paraszti szerephez valami álcázást kell vinni. Benyitottam a spájzba, és kellékeket kerestem. Egy ötliteres, üres demizson akadt a félhomályban a kezembe. Ki a konyhába: bor van-e a háznál? Nem volt, csak egy fél üveggel. Volt viszont cékla, annak a levét zuttiintottam bele a demizsonba, és teletöltöttem a csapnál vízzel. Egészen jó kis vörösbornak nézett ki. Felkaptam egy füzér fokhagymát, néhány banánt, almát, egy viseltes konyharuhába mindenféle ünnepi sült tésztát dobáltam. Beszaladtam a szobába, és levettem a polcra három kisebb méretű, népművészeti tárgyutánezatot. Először örültem, hogy anyám imádjja az ilyesmit.

Az egyik fotelban átlátszó reklámszatyrok hevertek, felvettem kettőt, vissza a konyhába, s belegyömöszöltem a szerzeményeket úgy, hogy kívülről jól látható legyen a tartalom. A hűtőszekrényből még egy fél szál kolbászt is bedugtam a tálak, a fokhagyma és a banánok mellé. Felragadtam a demizsont. Rohanok forgatni, ezek a kellékek – kiáltottam még oda az egész sürgés-forgást értetlenül szemlélő családnak, s elviharoztam. Tíz percem volt már csak fél kettőig. Lerohantam a metróba, egyik kezemben a két nejlonzacskóval, a másikban a demizsonnal. Csak a ruhám! Inkább csövesnek, semmint parasztnak néztem ki. Az összbenyomás mindenesetre elképesztő lehetett, mert a peronon várakozók úgy néztek rám, mint akinek elmentek otthonról. Szó, ami szó, nem is voltam egészen magamnál.

Pontban fél kettőkor estem ki a Kossuth téri metrókijáraton. Átsiettem a fűvön a Rákóczi-szobor mellett, egyenesen ki a tér közepére. Az egész téren, sőt az egész környéken egy szál járókelő, egy fia autó nem volt. Csak az enyém, a kék Dacia. Pontosan a tér közepén állt, benne az ismerős. Erősen fűtött, kutya hideg volt. Beültem, kezét fogtunk. Kértem, hajtson el onnan. Odébb gurultunk, s leálltunk a Balassi utcában a Szalay-féle cukrászda előtt. Huszonkilenc perc volt a behatolásig.

Az alkalmi operatőr értetlenül nézett rám, különösképp, ami az ölemben lévő demizsont és a két szatyrot illette. Mi van, lakodalomba megyünk? – tréfált. Nem, a titkosszolgálat központjába. Ott kell forgatni, valami iratmegsemmisítési ügyben. Elég rázós a dolog, de állítólag ma nincsen benn egy lélek sem, és aki bevisz, az ügyel a házban, csak a kapuban van őrség – nyugtatgattam. Gondold meg, ha félsz, kiszállok az autóból és kész. A dolog tényleg meredek – fűztem még hozzá.

Pár percet gondolkodott. Rendben van, csináljuk – döntött végül. Apró izzadságcseppek titóttek ki a homlokán. Lehet, hogy a túl erős fűtéstől. Nyugi, nem lesz semmi vész – boksoltam meg, pedig remegtek az én lábaim is már jó előre. Ha valami gond lenne, csak annyit mondj, hogy én hívtalak, alkalmi operatőr vagy, és fogalmad sincsen, tulajdonképpen miről van szó. Különb is a házba egy ott dolgozó hivatalos ember kíséretében megyünk be. Nagyjából itt tarthattunk, amikor három perccel délután két óra előtt álltunk. No, csapjunk bele!

Kiszálltunk. A kamera egy kis oldaltáskában volt. Az egyik szatyrot a segítő kezébe nyomtam. Azt játsszuk, hogy vidéki rokonok vagyunk, beszélj valami tájszólásban, jó? – mondtam utoljára talán a legfontosabbat, és nekiindultunk.

Elkezdtem mindkét lábamra sántikálni, és összehúztam magam. Ettől a kabátom a földig leért, s legalább magasságban, tartásban nem hasonlítottam saját magamra. Lassan kacszáztam a tőlünk alig másfél sarokra lévő titkosszolgálat bejárata felé. Hirtelen hangosan örvendezni kezdtünk a kedves rokon viszontlátásán, mielőtt a kapuhoz értünk volna. Az lassan kinyílt, és JÓB kidugta a fejét. Szélesen mosolygott, előlépett: Isten hozott Zoli öcsém! A karjaiba borultam, kétoldaltól megcsókoltuk egymást. Kukkos órnaggal sem smacáztam még – futott át rajtam. Tény és való, a helyzet egészen természetellenes volt.

A kaput őrző, fiatal, szőke hajú kormányőrfiúnak azonban nem lettünk gyanúsak.

JÓB két biankó belépőt halászott elő a zsebéből: na, megjöttek a rokonok, hoztak egy kis disznótorost – mondta, s tuszkolt lassan befelé. Az ő nem kért tőlünk egy szál papírt sem. Ezen nem csodálkoztam, akiért ennek a háznak az ötödik emeletéről külön lejönnek a portára, attól persze, hogy nem kérek semmit. JÓB túljátszotta a dolgot: kínáljuk meg az ő elvtársat – bőkött a céklavizes demizsonra. Ezt nem kellett volna. Az ő szerencsére illedelmes ember volt, vagy csak a szabályzathoz tartotta magát, mindenesetre elhárította a kínálást. No, akkor legalább egy kis banánt fogadjon el! – így JÓB. Azt elfogadta. Mosolygott. Rendes srácnak nézett ki, halványan sajnáltam, hogy így átvágjuk.

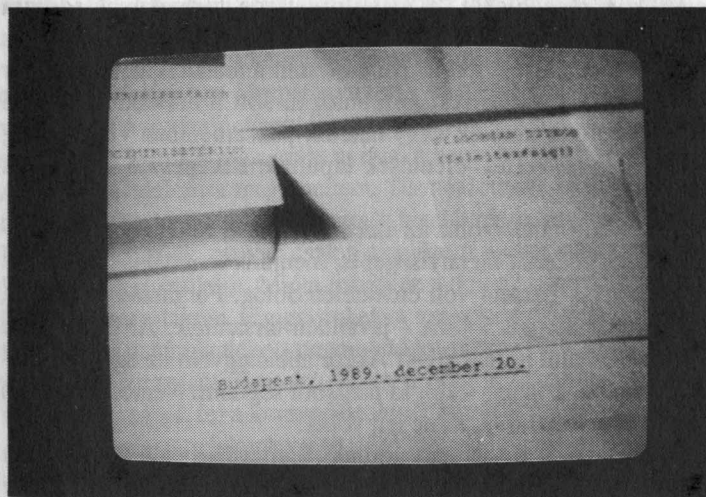
A liftben felfelé JÓB érzékletesen mutatott a négy égtáj és a füle felé. Értettük, hogy be van mikrofonozva. Kiléptünk az ötödiken. Jobbra esett a Horváth-féle szoba. A másik irányba indultunk. JÓB a fal mellé intett bennünket, a folyosó bal oldalára, oldalazva ott settenkedtünk halálos csendben. A negyedik ajtó nyitva volt, oda mentünk be. JÓB egy meglehetősen primitív kapcsolófalhoz lépett, és a körülbelül harminc kallantyúból ötöt-hatot fel-, lekapcsolt. Utána mellénk állt, s egy cetlire felírta: ne beszéljeteK, mindenhol mikrofonok vannak. A folyosón azért kellett így jönnünk, mert infraérzékelők és ipari kamera van, vigyázni kell, nehogy jelezzenek. Kiöntöttem a céklás vizet a demizsonból; biztos, ami biztos.

Az őrnagy átkísért bennünket a folyosó túloldalán lévő szobába, s ott a percek óta tartó némaságot megtörve végre félhangosan megszólalt: Itt nyugodtan lehet beszélni. Az egész emeleten ez az egyedüli tiszta szoba – ami azt jelentette, hogy ott nem volt poloska, azaz lehallgatókészülék. Semmit ne fogjatok meg, semmin ne maradjon ujjlenyomat – figyelmeztetett bennünket. Egy kisméretű, kerek asztalkáról leszedte a csipketerítőt, előtte gondosan felmérte, hogyan álltak a ráncok. Az íróasztalról egy lámpát vett el, s az alacsony asztalkára állította. Bedugta a konnectorba, s figyelte, hogy a lámpa fénye nem megy-e az ablakpárkánynál följebb. Nem ment. Elég lesz ez a fény filmezni? – kérdezte. Igen – válaszolta kísérem, és elővette a kamerát. Várjatok, mindjárt hozom azt, amit még nem daráltak be – mondta JÓB –, reggel az volt a baj, hogy kis híján még ma is bejöttek, folytatni

az eltüntetést, de azután valamiért abbamaradt a dolog, amiatt mondtam a telefonba, hogy valami baj van a darálóval – szólt, s kilépett az ajtón.

Kisvártatva visszatért, hóna alatt négy-öt dossziéval. Kibontottuk az elsőt. Szigorúan bizalmas! – szerepelt minden oldal tetején. Valamint különféle kódszámok, dátum. Elosztási lista, aláírások. Különböfélé, még 1989 nyarán kelt összegző jelentések voltak. Az ellenzéki szervezetek tevékenységéről, főleg június 16. környékéről. Az egész országból s szinte minden pártól. Kivéve természetesen az MSZMP-t. Éppen forgatni kezdtünk volna, amikor JÓB fülelni kezdett. Ha jönnek, akkor hasaljatok a földre! Ha kell, átlövök a falon, elég vékony. Nem kapnak el a patkányok – sziszegte, miközben a zsebéből egy pisztolyt vett elő, és kibiztosította. Így állt két-három percig. A lélegeztünket is visszafojtottuk, hasalásra készen. Azután JÓB megnyugodott: ne haragudjatok, de nagyon ideges vagyok, és félek – mondta. Nem haragudtunk, mi is idegesek voltunk, és féltünk.

Az őrnagy magunkra hagyott bennünket. Elkezdtük forgatni a dokumentumokat. Hogy ne lehessen azonosítani, a Cég melyik részlegé-

52. 1989. december 25., délután, a BM titkosszolgálati központjában egy friss dokumentum: „Belügyminisztérium, szigorúan titkos (Selejtezésig!), Budapest, 1989. december 20.” – az azonosítási jelek le vannak takarva

ről került ki az anyag, az egyes jelentések címlapjain papírfecsnivel letakartuk az azonosítási számokat és az elosztási listát az aláírásokkal. Az utolsó oldalakon ugyanígy jártunk el az osztályvezetői aláírással és a láttamszignókkal. Félhangosan olvastam a szövegeket, hátha a kép nem lenne eléggé éles. Az operátor forgatott. A kamera ide-oda csúszkált a kezében, annyira izzadt. Tempósan haladtunk, de látszott, hogy napestig sem végzünk így a dossziékkal. Eszembe jutott, hogy már egy villanásnyi képet is ki lehet merevíteni. Ezután abbahagytam az olvasást, s csak forgattam az oldalakat, mialatt a kamera dolgozott. Egyik dossziét nyitottam fel a másik után, s láttam, hogy valamennyi 1989. október 23. előtti, illetve kizárólag nyári keltezésű anyag. Ez nem bizonyította a törvényteleniséget.

Visszatért JÓB. Mi van, haladtok? – kérdezte. Az a baj, hogy ezek csupa régi anyagok. Olyasmi kellene, amiket a közelmúltban gyűjtöttetek – súgtam. Várjatok, az is van, csak ki kell vegyem a páncélból – felelte, és újra magunkra maradtunk. Tovább forgatunk. Néhány perc múlva visszatért az őrnagy, halomnyi dossziéval. Félretettük a régebbieket, a gyorsforgatásos technikával addigra amúgy is nagyjából lefotóztunk mindent. Felütöttem az első friss dossziét. November végi volt. Kibontottam a másodikát, az október végéről származó anyagokat tartalmazott. Jött a harmadik, az újra novemberi volt. A hatodik vagy hetedik paksamétában viszont alig egy-két napos összesítő jelentések lapultak. Elképesztő volt. Csak hüledeztünk.

Mielőtt nekifogtunk volna az újabb halomnak, JÓB javasolta, hogy nézzük meg a bedarált mennyiséget is, menjünk le a hátsó lépcsőn az épület pincéjébe. Ez sem volt érdektelen dolog. Forgassad a lapokat, mi lemegyünk. Sietünk vissza – javalltam társamnak. Arról szó sem lehet, hogy egyedül itt maradjak! Akkor abbahagyom az egészet. Elegendem van, menjünk innen – kelt ki magából segítóm. Nemcsak JÓB és én, de ő is ki volt borulva. Ki ne lett volna?

A hátsó lépcsőn settenkendtünk hármásban lefelé. Minden fordulóban ablak nyílt a titkosszolgálati központ udvarára, amely egyben a HM udvara is. Géppisztolyos katonák tartottak őrzőjáratot odalenn. Az ablakok előtt le-lebuktunk a földre, úgy haladtunk, ahogy meglássanak minket lenről.

53. A szerző a titkosszolgálati központban a kamerába néz: „Hát kérem, itt a bizonyíték arra a túrhetetlen disznóságra, amit a Belügy még 1989 karácsonyán is folytat!”

A pincében teljes sötétség fogadott bennünket. JÓB előrement, és egy benyíló járatban lámpát gyűjtött. Az égő nem lehetett több 60 wattosnál. A gyér fényben fekete műanyag zsákok álltak, legalább száz darab. Minden zsák szája nyitva, s bennük szürkés papírzúzalék. Az egyiket találomra megemeltem. Természetesen kesztyűben. Lehetett vagy 60 kiló. Ez itt csak a termés kisebb része. Máshol is van. És a BM-ben is zúznak, ott van csak a nagyüzem – utalt súgva az őrnagy a Roosevelti téri épületre. Mióta folyik ez a dolog? – kérdeztem, miközben a kamera lassan végigsvenkelt a zsákokon és az egyik zsákban turkászó, a papírzúzalékot megmutató kezemen. Huszadika óta, akkor adták ki a parancsot. Értitek? Ahogy a dolgok beindultak odaát, ezek itt arra használták fel a kavarodást, hogy mindent megsemmisítsenek!

Mielőtt visszaindultunk volna, JÓB egy papírdarabbal az egyik pinceablak előtt összevissza maszatolta a port, és meglazította az ablakon a riglit. Itt jöttek be az ismeretlen behatólok – súgta cinkosan. A lépcsőn vissza ugyanúgy jártunk el, mint lefelé menet. Ablak, lebukás, ablak, lebukás. A lépcsőfordulókban és a különböző szintek folyosóin mindenfe-

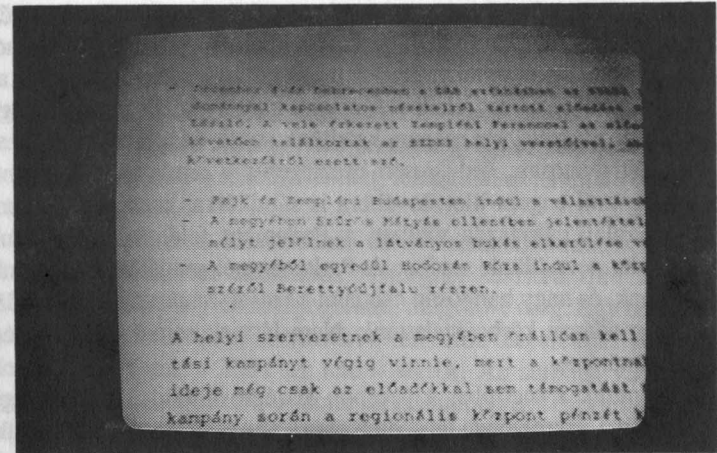
lé üres, kitárt ajtajú pánccs szekrények álltak költői rendetlenségben. Szemmel látható volt az a rendkívüli kapkodás, amivel kiürítették őket.

Az ötödiken újra a poloskamentes szobába mentünk. Nekiláttunk a friss jelentések megörökítésének. Itt is a gyorsforgatásos módszert követjük, úgy, hogy négy-öt dossziét kiemeltünk a többi közül, ügyelve arra, hogy október 23. utántól december 20-ig bezárólag majd minden hétről legyen anyag. Miközben dolgozott a kamera, gyorsan itt is, ott is beleolvastam az egyes jelentésekbe.

Pusztán ránézésre is látszott, hogy milyen szervezettel foglalkozik az adott anyag. A szervezetek nagybetűvel írt nevéből kitűnt, mi a megfigyelés iránya. Szembeötlő volt, hogy míg a nyáron még minden ellenzéki szervezetet figyeltek, addig az október 23. utáni dossziékban már szinte csak kizárólag az SZDSZ és a Fidesz neve jelent meg, valamint különféle egyházi események adatai. Elvértve, s csak jelentéktelen vidéki kishírként utaltak a dossziék jelentései más szervezetekre is. Míg a nyáron még az MDF-et, a Bajcsy-Zsilinszky Baráti Társaságot is ádázul figyelték, ezek most mintha eltűntek volna a Cég érdeklődésének hatóköréből. Ezen a jelenségen akkor nem tudtam elgondolkodni, de mindenestre szöveget ütött a dolog a fejembe.

Már soktucatnyi dokumentumot leforgattunk, amikor fél négy tájban újra belépett az őrnagy a szobánkba. Azonnal fejezzétek be, nem-sokára visszajön a társam, akivel együtt ügyelek. A közelbe ment ebédelni, és négy felé bármikor jöhet – sürgetett. Összepakoltuk a dossziékat, JÓB átcipelte őket a helyükre. Újra jött, s mindent visszaállított az eredeti állapotába, minden apróságra ügyelve. Amihez hozzáérhettünk, azt külön le is törölgette.

Írd fel a telefonszámomat – súgta, s mondta a telefonszámot és a címet. Ez otthoni szám, holnap hívj fel, virágnyelven beszélj, remélem, előkerülök és nem kapnak el – hadarta. A folyosó túloldaláról éles, búgó hang hallatszott. Mint akit megcsíptek, rohant ki a szobából. Mi dermedten álltunk. Két perc múlva – addig az őrnagy válaszait hallgattuk a félig nyitva maradt ajtón át – visszatért. Most hívott a főnök, valami jelzést kaptak, s megkettőzték az őrséget az épület körül. Az egyenruhásat és a civilt is. Azonnal menjünk! – súgta. A kamerát hagyd itt – szólt kísérőmnek. Majd beteszem a pánccsba, és az éjjel, szolgálat után kiviszem magammal. Pszt! – intett.

54. Részlet a friss jelentésből: „Rajk és Zemléni Budapesten indul a választásokon, a megyében Szűrös Mátyás ellenében jelentéktelen személyt jelölnek a látványos bukás elkerülése végett, a megyében egyedül Hodosán Róza indul a központ részéről, Berettyóújfalun.” Az egyik kameravégre kapott decemberi spicianyag az SZDSZ választási kampányáról

Átmentünk vele a kapcsolótáblás szobába. Ott már nem beszélhetünk. Újabb pisztolyt vett elő, kibiztosította, s betette a nadrágzsebébe. Most már mind a két zsebében volt egy-egy kibiztosított pisztoly. Újra cetlit vett elő, s ráírta: viselkedjete nyugodtan. A portán kívülre kísérek benneteket. Ha útközben vagy az utcán valami galiba lenne, akkor én lövök, ti meg rohanjatok, ahogy csak bírtok...

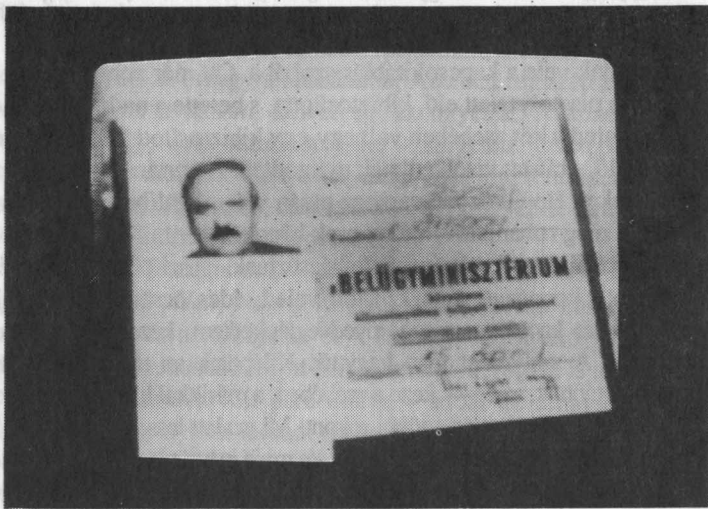
A ház kapujában barátságosan elbúcsúztunk, puszi-puszi, ölelkezés. Odaintettem a kormányőr fiúnak, isten veled, édes öcsém – amúgy jó falusiasan. Újra kacszáva, meggömyedve lépkedtem, kezemben az üres demizsonnal. A szatyrokat fenn hagytuk. Kiléptünk az utcára, JÓB két lépést kijött utánunk, az egyik keze a zsebében, a másikkal kedvesen intgett, üdvözölte Mari nénit és a többi rokonnak. Mi ezalatt lassan elindultunk a Markó utca felé. Vissza-visszanéztünk rá, és mi is intettünk. JÓB behátrált a házba, az ajtó csukódott, s mi egyedül maradtunk az utcán.

Megálltunk. Rágyújtottunk. Egymással szemben víg tekintettel vizslattuk a környéket, mikor s ki ugrik ránk. Az utcán talán fél tucat

békésnek tűnő járókelő mozgott komótosan. Mi viszont még az útszéli fákban is üldözőket láttunk. A legszívesebben hanyatt-homlok menekültünk volna. De nem tehettük. Ha megkettőzték a civil őrséget is az épületömb körül, az azt jelentette, hogy a mégoly békés járókelők egy része is profi figyelő. Ha rohanni kezdtünk volna, kész a baj.

Így hát óvatosan, kedélyesen beszélgetve – amúgy vidékiesen – haladtunk, ami engem illet, továbbra is sántikálva, kacsázva. Elmentünk a Szalay cukrászda mellett, a Parlament felé. Jobbnak láttuk ugyanis, ha nem ülünk autóba. A Parlamentnél megálltunk, újra rágyújtottunk, és nagy hangosan csodálni kezdtük az ország házát. Közben pedig ádázan körbevizslattunk. Nem láttunk senkit, aki követet volna bennünket.

Lementünk a metróba, a peronon középre álltunk. Befutott egy Budára tartó szerelvény, és akkor, úgy, ahogy a krimikben láttuk, mielőtt az ajtó bezárult volna, beugrottunk, s figyeltük, hogy közben mozdul-e valaki. Nem mozgott. A Batthyány téren kiszálltunk, és felrohantunk a mozgólépcsőn. A téren átlósan szaladtunk tovább, be a Fő utcába, át az úttesten, az első balra nyíló utcában, a Batthyány utcában

55. Elmosódott kép az áruló igazolványáról, Végvári József rendőr.őrnagy belépője is lencsevégre került

fél sarok után beugrottunk egy kapualjba, fel az első lépcsőfordulóra. Onnan jól láthattuk, hallhattuk a ház előtti járdaszakaszon történő mozgásokat. Karácsony első napja s halálos csend volt, autó sem járt. Ott álltunk kifulladásra. Visszafojtottuk a lélegzetünket, hogy a legkisebb neszt is meghalljuk. Mintegy tíz percig figyeltünk minden idegszállunkkal. Teljes volt a csend. Némileg lehiggadtunk, s újra normálisan vettük a levegőt.

Visszamentünk a házkapuhoz, és óvatosan kikémleltünk. Sehol semmi gyanúsat nem észleltünk. A Cégnél készített film kazettája nálam lapult. Egyfolytában tapogattam, megvan-e még. Egy taxi közeledett a néptelen utcán, a Moszkva tér felől. Leintettük, beültünk. Menjünk át Pestre, a Marx tér felé – kértük. Az autóban valamilyen zene szólt. Kihalt utcákon, a szinte forgalommentes Margit hídon hajtottunk. Szia – búcsúztam segítőmtől. A kamerát, ahogy meglesz, odaadom. A többit felejtse el, és senkinek egy szót sem. A saját érdekemben. A Marx térnél, a Bonbon presszó előtt kiszállt. Jobbra elkanyarodtunk, s az Alkotmány utca és a Bajcsy-Zsilinszky út sarkán megálltunk. Fizettem, és én is kiszálltam. Sehol egy lélek.

Az egy sarokkal odébb álló házba igyekeztem. Egy lakásba, ahol évekig éltem, s még megvolt a kulcsom hozzá. Az elmúlt viharos másfél évben nem sűrűn jártam arra. Gondoltam, ott – hacsak nem követtek, bár ez képtelenségnek tűnt – nem keresnek. Féltem, hogy valamelyik ipari kamera lefotózott, a behatolás már kiderült, engem már azonosítottak és keresnek. A nálam lévő filmet mielőbb biztonságba akartam helyezni.

Bementem a lakásba. Egyedül voltam. A függöny mögül kilestem, néhány percig figyeltem az utcát, nincsen-e gyanús mozgás. Nem volt. Annyira kikészült a gyomrom az elmúlt órák izgalmától, hogy feltolult a gyomorsav. A végébe rohantam, és rókáztam. Utána végigfeküdtem egy pamlagon, és igyekeztem minél hamarabb lehiggadni. Délután öt felé járhatott, amire sikerült. A menekülésen kívül végre tudtam másra is gondolni.

Megvan hát a bizonyíték. Nálam lapul. A baj csak az, hogy ehhez az egész megfigyelősdíhez, bujkálósdíhoz nem értek. Vajon nem csak etetés az egész? Hiteles mindez? Sürgősen találkoznom kell valakivel, akit az elmúlt években macerált a BM, és végignézve a filmet eldönt-

heti, hogy mennyire komoly az anyag. Márpedig ilyen embert csak egyet ismertem jól, Kőszeg Ferencet. Hozzá fordulok – határoztam el.

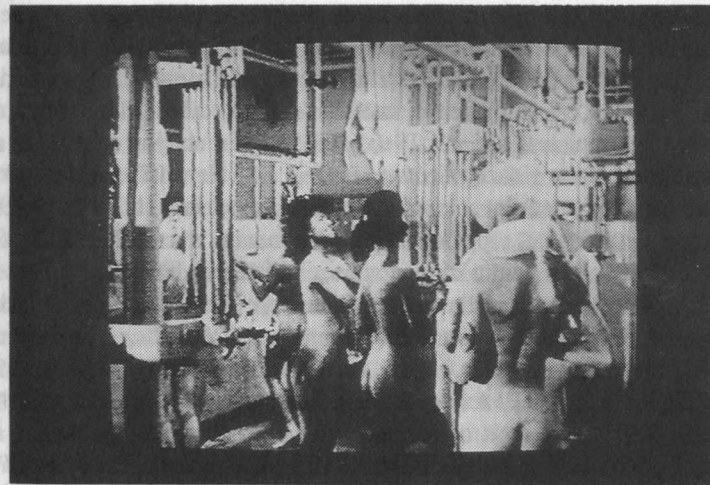
Elsősorban azonban meg kellett nézni a kazettát, működött-e egyáltalán a kamera, s ha igen, akkor használhatóak-e a felvételek. Kimeríthető-e a kép, hallható-e a hang? Sürgősen olyan helyet kellett találnom, ahol van videomagnó, s a tulajdonos tiszta, azaz még véletlenül sem figyeli a BM. Sok megoldandó feladat viharzott a fejemben. Egyetlen könnyebbség akadt: az alkalmi operatőr gépe normál VHS kazettával dolgozott, úgyhogy az mindenféle átírás nélkül azonnal vetíthető volt. Hová menjek? – töprengtem. Sorra vettem az ismerősöket. Szinte senkinek nincs képmagnója. Végül eszembe jutott, hogy a Szalay utcában, a művelődésügyi minisztériummal szemben lévő házban él egy ismerős házaspár, soha semmiben nem vettek részt, de haverok, és főként van képmagnójuk. Alig négy saroknyira attól a lakástól, ahol éppen dekkoltam. Nem sok kedvem volt újra kimenni az utcára, s a sötétben magammal cipelni a kazettát.

A falak mentén sétáltam. Nézelődtem, követnek-e. Senkit nem láttam. Amikor az ismerősök házába bekanyarodtam, már egy halvány mosolyra is futotta: perverz egy szituáció, a titkosszolgálati központtól háromsaroknyira állni. Hiába, a rablott holmit legjobb a kirakatba tenni! A háziak kissé csodálkoztak, hogy mit keresek ott karácsony napján, legalább fél éve nem láttak. Csodálkozásuk csak még jobban nőtt, amikor megkértem őket, hogy hagyjanak magamra abban a szobában, ahol a videomagnó van. Ne haragudjatok, de fontos ügyről van szó – ennél többet nem mondhattam. A legjobb volt, ha az egész ügyről senki nem tud semmit.

Magamra hagytak a szobában. Elővettem a kazettát, és remegő kézzel bedugtam a képmagnóba. Előrettekertem. Elindult a gép, pergett a képernyő, majd felúntek az első felvételek. Éles volt, jól látható és hallható! Nagy kő esett le a szívemről. Végignéztem az anyagot. Tisztán 40 perc volt. Idegfejtő, még így, a képernyőn is. A sutogás, a zörejek és főleg az iratok. Hátborzongató az egész. Ott pergett a szemem előtt a bizonyíték, hogy még mindig rendőrállamban élünk. 1989. december 25-én! Fel voltam háborodva. Amikor véget ért a Cégnél forgatott anyag, hirtelen váltott a kép. Az alkalmi segítők egy használt kazettát hozott. Nyilván az akadt a keze ügyébe. Az új snitten

egy nagy fürdőterem látszott. Egy csoport fiatal nő állt a zuhany alatt, egytől-egyig anyaszült meztelenek voltak, és egymást szappanozták. Ez eredetileg egy szexkazetta volt. Aznap először elkezdtem nevetni. Jó hangosan. Erre már betoppantak a háziak. Alig tudtam időben kikapcsolni a gépet. Még a végén azt hiszik, meghibbantam, hogy épp karácsonykor szexfilmet jövök nézni hozzájuk.

Megkértem őket: legyenek még egy perc türelemmel, s hagyjanak magamra. Kimentek a szobából. Gyorsan kutatni kezdtem, hová rejt-hetném a kazettát, hogy se ők, se pedig más ne találja meg egykönnyen. Végül találtam egy teljesen képtelen zugot. A kazetta éppen belefért. A telefonhoz léptem, és Kőszeget tárcsáztam. Este hat óra múlt néhány perccel. Szervusz Feri! Az beszél, aki már reggel is hívott a kamera miatt – mondtam, amikor felvette a kagylót. Képzeld, megvan, amit mindig is kerestetek! – próbáltam meg úgy fogalmazni, hogy ő értse, miről lehet szó, de a lehallgatók ne tudják rögtön értelmezni a hallottakat. Az aznapi élmények után ugyanis a legcsekélyebb kétségem sem maradt, hogy Kőszeget lehallgatják. (Később kiderült, hogy úgy is volt.) Feri egy darabig hallgatott a vonal másik végén. Gyere

56. A leleplező kazetta folytatása: Hölgyek a fürdőben

ide, beszéljünk a dolgról, jó? – válaszolta. Megnyugodtam, ezek szerint megértette nagyjából, hogy miről lehet szó.

A háziaktól elbúcsúztam, s megköszöntem a türelmüket. Arról, hogy ott van a kazetta elrejtve, egy mukkot sem szóltam. Kedvességükért cserébe annyit ígértem, hogy még aznap este visszatérek, s nem is egyedül. Végképp nem tudták mire vélni a dolgot, de belenyugodtak. Haverok voltak.

Felszabadultan baktattam Kőszeghez a Felszabadulás térre. Útközben eszembe jutott Győrffy és az, hogy elmúlt hat óra. Egy működő telefonról felhívtam, nehogy beinduljon bármiféle mentőakcióval. Az első csörgés után felvette, ott ülhetett a készülék mellett. Gondolom, aggódott. Elmondtam neki, hogy minden rendben, megjártam az utat, ne csináljon semmit. Most mi lesz? – kérdezte. Fogalmam sincsen, éppen megyek konzultálni valakivel, aki ért az ilyesmihez. Majd kiderül – ütöttem el a kérdést.

Kőszegéknél karácsonyi béke honolt. A gyerekek, a feleség, a nagymama, mindenki ünnepi hangulatban volt. Feri éppen valamilyen külföldi újságírónak nyilatkozott. Kisvártatva befutott Rajk is. Az újságíró el, mi pedig lementünk a közeli Corso étterembe. Beműszerezett lakásban nem jó konspirálni...

Kőszegnek és Rajknak elmeséltem az egész sztorit töviről hegyire. El voltak képedve. Először Rajk reagált: amilyen amatőr ez az egész, még igaz is lehet – mondta. Elkezdtek elemezni a semmit, hogy s mint volt. Menjünk, nézzük meg a kazettát – ajánlottam. Addig nincsen értelme beszélni az egészről. Ti tudjátok, hogy mennyire lehet igaz a sztori – mondtam. Kőszeg fizetett. Taxival a Szalay utcába tartottunk. A háziak már semmin sem csodálkoztak, azon sem, hogy Rajk és Kőszeg társaságában toppanak be. Újra kimentek a szobából. Elővettem a kazettát, betettem a képmagnóba, és nézni kezdtük.

Időről időre leálltunk a vetítéssel, kimerevítettük a képet. Kicsit remegett, de a dokumentumok olvashatóak voltak. Kőszegék szerint valódinak tűntek. Annál is inkább, mert részben személy szerint róluk készültek a jelentések. Az egyik irat például olyan információt tartalmazott Kőszegről, amit csakis telefonhallgatás révén nyerhetett a „szerv”, három-négy héttel korábban. Mi van, ha ez az egész provokáció? – vetették szinte egyszerre fel. Tudjátok, hogy én ebben az egész bújócskában teljesen járatlan vagyok. Találkozni kellene az őrnaggyal.

Beszéljetelek veled, azután döntsétek el, hogy hiteles-e a pasas, vagy sem – javalltam. Ebben maradtunk.

Telefonon nem lehet a továbbiakban semmit megbeszélni, semmit megszervezni ebben az ügyben – szögeztük le elsőként. Nyilvánvaló volt ugyanis, hogy a Cég alkalomadtán mindent meg fog tenni azért, hogy megakadályozza lelepleződését, s bármilyen eszközt igénybe vesz, hogy visszaszerezze a bizonyítékot. Nem volt kétségünk afelől, hogy előbb-utóbb rájönnek, illetéktelenek jártak a központjukban, s akkor nagy lendülettel nyomozni kezdenek.

Holnap úgyis fel kell hívjam JÓB-ot. Keressünk a közelben egy lakást, ahol nyugodtan beszélgethetünk veled – javasoltam. Odamegyünk, s ha tiszta a terep, akkor holnap este ott találkozunk – folytattam. Már a körúton jártunk, meg-megálltunk, úgy gondolkodtunk. A Rajk- és a Kőszeg-féle címek nem számítottak biztonságosnak. Végül eszembe jutott a megoldás. A közelben, a Visegrádi utca elején laktam gyermekkoromban. Az egyik volt szomszédal azóta is jó kapcsolatban maradtam. Oda mentünk. Ők sem csodálkoztak túlzottan, amikor másnap estére elkértük a lakásukat. Adtak egy kulcsot. 1989 karácsonyán ez már csak így ment...

Rajkkal és Kőszeggel búcsúzóul még megbeszéltük, hogy másnap este hatkor fenn, a Visegrádi utcai lakásban találkozunk. A kulcs nálam maradt. Ők elmentek egy taxival, én villamosra szálltam, és elzötyögtem az EMKE felé. Újra rámfért egy kiadós alvás.

Reggel nyolckor megszólalt a telefon. JÓB volt vonalban. Valahonnan az utcáról beszélt. Mi újság, hogy ízlés a disznótoros? – kérdezte. Úgy látom, hogy ízlés, de a kóstolók szeretnének összejönni veled. Rendben? – válaszoltam. A vonal túlsó végén csend. A felerősödő sercegésből szinte kihallottam, hogy JÓB fontolgatja, nem túl veszélyes dolog-e újjabb emberekkel találkoznia. Jó, rendben van – válaszolta végül. Gyere a Visegrádi és Kádár utca kereszteződéséhez ma este hatra, ott várlak az utcán. Tudod, hol van? – kérdeztem. Tudom. Ott leszek, de aztán semmi pajkosság! – az őrnagy hangjából kiértett a félelem.

Visszafeküdtem aludni, délig ki sem nyitottam a szemem. Összevissza álmodtam mindenfélét. Tökéssel imbolyogtam a belügyben, bedarálták a kesztyűs kezemet és hasonló, megnyugtató dolgokat. Izzadságban fürödtem, amikor nagy kábán felriadtam.

A Fekete Dobozt hívtam. December 26-a, karácsony másnapja volt, de reméltem, hogy legalább valaki előkerült már Erdélyből. Pesty Laci benn volt a filmgyárban, a Doboznál. Éppen az Erdélyben készült anyagát vágta. Semmit sem mondtam neki telefonon. Taxiba ültem, és odasiettem. Egyedül volt az egész épületben. Kicipeltem magammal a pasaréti filmgyár udvarára, ott meséltem el a történeteket. A házban nem mertem beszélni, lassan komplett mikrofonfóbiám támadt.

Laci is el volt hűlve. Káromkodott, szidta a hatalomátmentős anyjukat. A kazettát útközben felvettem a Szalay utcában, ott lapult a táskámban. Laci, ezt azonnal négy példányban le kell másolnunk, és különféle helyekre széjjelhordanunk. Ha ez megvan, akkor kizárt, hogy a bizonyítékot lefogják, akárhogy is keressék, valamelyik kópia megmarad – indítványoztam. A következő három órában másoltunk. Egy másolatot és az alapkazettát Laci dugta el a filmgyárban. Szándékosan úgy, hogy én se tudjam, hol vannak. Időközben befutott Mécs Mónika, egy kazettát ő vitt el magával. Csak ő tudta, hová. Két kazettát a táskámba rejtettem, és útnak indultam.

Délután négy felé járt az idő, a Molnár utcába siettem. Az erdélyi segélyszállítványok miatti hadiállapot változatlanul tartott. Irigykedve néztem a lelkesült nyüzsgést, mindenki felszabadultan szervezett, jött-ment. Romániában közben győzött a forradalom, a segélyszállítványok immár akadálytalanul áramlottak át a határon. Bennem pedig olyan szorongás volt, mint soha. Fodor Gábor is ott csomagolt. Kihívtam az utcára. Nem értette, hogy mi az, amit nem lehet elmondani a fűtött lakásban.

Az utcán sétálva elmeséltem neki JÓB-ot, Kőszegéket, az aznap délutáni megbeszélést a Visegrádi utcában. Egy kazettát odaadtam, vigye magával, és nézzék meg. Gábor kevéssé volt meglepve, csak valami olyasmit mondott, hogy a Németh Mikiék teljesen amatőrök, hogy ilyesmit még megengednek maguknak. Fodornál a kazetta a lehető legjobb helyen volt. Akkoriban – már hónapok óta nem volt hol laknia – Kis Jánosék lakásában húzta meg magát Honecz Ágival, a feleségével. Ezért volt nála a kazetta jó helyen! A Fidesz és az SZDSZ két vezetője egyszerre nézhetett meg a bizonyítékot. Elvégre első sorban e két szervezetről szólt a mese, rájuk tartozott. Elbúcsúztunk, egymást kölcsönösen a maximális óvatosságra intve. Megbeszéltük,

hogy másnap délelőt újra találkozunk a Molnár utcában. De addig senkinek egy szót sem...

Este hat előtt néhány perccel a Visegrádi utcai lakásban voltam, megérkezett Kőszeg és Rajk is. Hatra lementem a ház elé. Az őrnagy sehol. Tízperces várakozás után – mintha a semmiből tűnt volna elő – hirtelen mellettem termett. Gyorsan beléptünk a házba. Felfelé a lépcsőn elmondta, hogy már egy órája a környéken sétált, ellenőrizte, nem figyelik-e.

A lakásban ezután feszült hangulatú, bizalmatlansággal áthatott beszélgetés kezdődött. Az őrnagy végre bemutatkozott: Végvári Józsefnek hívták. Elővette titkosszolgálati, fényképes igazolványát is, igazolta magát. Kőszeg és Rajk különböző kérdéseket tett fel neki, amire ő meglehetősen óvatosan, kitérően válaszolt. Félt. Meg is mondta, hogy ő a háttérben akar maradni, nem akar lelepleződni, mert akkor nem kiszámítható, hogy mi vár rá. Azután fokozatosan feloldódott, és néhány konkrétumot is mondott, illetve részletesen megindokolta, hogy miért akarja nyilvánosságra hozni a Cég üzemeltetéseit. Este nyolc óra felé ment el. Előzőleg abban maradtunk, hogy a kapcsolatot továbbra is velem tartja, már ha egyáltalán szükség lenne bármiféle kapcsolatra.

Kőszeggel, Rajkkal összenéztünk a beszélgetést követően. Ez a pasas teljesen szétszórta, csodálom, hogy megláttad benne a fantáziát – mondta elsőre Rajk. Az őrnagy védelmére keltem, elmondtam, hogy a szétszórtság nyilvánvalóan az idegi túlterheltség miatt van. Mennyire hiteles a dolog, nincsen-e provokációról szó? – ez volt az eldöntendő fő kérdés. Alaposan megrágtuk hármasan a dolgot. Nem tudtunk dűlőre jutni. Másnap, 27-én reggel a Felszabadulás téren, a buszmegállóban találkoztunk beszélgettünk meg Kőszeggel. Addig még konzultál másokkal is – mondta.

Reggel kilenckor folytattuk hát, immár csak kettesben Ferivel. Arra jutottak, hogy a dolgot komolyan kell venni, a dokumentumok hitelesnek tűnnek. De pusztán a filmfelvétel nem elég! Tárgyi bizonyítékok kellenének. Meg kell próbálni rábeszélni az őrnagyot, hogy azokból a dokumentumokból, amelyeket lefilmeztünk, csempésszen ki a titkosszolgálati központból néhányat. A tárgyi és a filmdokumentumok együtt már teljes bizonyító erővel bírnak. Ha ez együtt van, akkor lehet lépni.

Előző este Végvári elmondta, hogy 24 órás szolgálat, 48 órás pihenő váltásban dolgozik. Ez azt jelentette, hogy 25-e után legközelebb 28-án megy be a központba. Azaz másnap. Jó lenne, fontolgattuk

Köszeggel, ha már aznap megoldaná a dokumentumok kihozatalát. Már ha vállalja. Sürgősen kapcsolatba kellett lépni JÓB-bal. Köszeg, Rajk vagy más, hasonlóan ismert, a belügy által megfigyelés alatt tartott személy nem jöhetett szóba. JÓB ráadásul nagyon bizalmatlan volt. Így hát újra csak rám maradt a csöppet sem veszélytelen feladat, hogy találkozzam vele.

Lakásán hívtam. Ő vette fel a kagylót. Szervusz, Józsi bácsi, Zoli öcséd vagyok! Nem tudok eligazoni ebbe a nagy városba. Segítené nekem, hogy etalájjak? – kérdeztem. Szervusz, édes öcsém – játszotta ő is meg magát a lehallgatókra gondolva. Ahol tegnap összefutottunk, ottan várlak estefele hatkó, jó? – kérdeztem. Elértette, hogy a Visegrádi utcára gondolok. Jól van, öcsém, ott leszek... – felelte, és letette a kagylót.

Hatig még volt bőven idő, a Molnár utcába tartottam. Szerda, a Fidesz választmányi ülésnapja volt. Erre a sajtóiroda is hivatalos. Telt az idő a politikai helyzet elemzésével, s különféle egyéb ügyekkel. A délutáni szünetben újra az utcán sétáltunk Fodorral. Jó lenne megfontoltabban beszélni, mivel nagy a valószínűsége, hogy amióta beköltözött a Fidesz a lakásba, már bemikrofonoztak mindent – javasoltam. Gábor elmondta, hogy megnézték a filmet, s hogy gondolkodnak, mit lehetne tenni, de ez az ügy nagyon komolynak látszik. Mindenesetre óvatosan körbeszólt mindkét szervezet, hogy fokozottan ügyeljenek a telefonbeszélgetésekre, és a bizalmas beszélgetéseket lehetőleg új helyszíneken vagy az utcán bonyolítsák, személyesen.

Fodor egyben halvány szemrehányást is tett, miért kellett ezt a dolgot Köszegék kezébe adnom, s miért nem kizárólag a Fideszhez vittem. Két okból – válaszoltam. Az egyik az, hogy köztetek nincsenek évtizedes konspirációs tapasztalatú emberek, ellentétben az SZDSZ vezetőivel. Így hát ti nem tudjátok volna hitelesen felmérni, hogy komoly-e a dolog, vagy pedig csak valamiféle provokáció. A másik ok az, hogy ez szerintem is nagyon komoly dolog, szinte be sem látható következményekkel. Úgy gondoltam, hogy egymagában a Fidesz nem elég erős még ahhoz, hogy a várható belpolitikai vihart menedzselje. S volt még egy másik, morális megfontolás is: nemcsak a Fideszt, hanem legalább olyan erővel az SZDSZ-t is figyelték október 23. után. Ennyiben maradtunk. Az ügy során több ilyen jellegű szemrehányást nem kaptam. Még szerencse...

Közeledett a hat óra, újra a Visegrádi utcai ház előtt strázsáltam. JÓB ezúttal pontos volt. Egy fehér Ladával mellém állt, s hívott, üljek gyorsan be. Kikanyarodott a körútra, a Nyugati pályaudvar felé. Már leellenőriztem a környéket, minden tiszta – mondta. A Corvin mozi tájékán álltunk le. Csendes mellékutcákon sétálgattunk, s közben elmondtam, amit Köszeg kért.

Ki kellene hozni az eredeti dokumentumokból is néhányat. A filmre önmagában azt mondhatják, hogy manipuláció. Ha tárgyi bizonyíték is van mellé, akkor kitör a botrány, s le lehet állítani a Céget. Vállalod-e, hogy a másnapi szolgálat alatt kicsempészed az anyagokat? Valamint kellene a kamera is – mondtam. JÓB csak róttá mellett az utat, megfeszítve gondolkodott.

Azt hiszem, megoldható – válaszolta végül. Feltéve, ha nem fedezték fel azóta, hogy illetéktelen járt a házban. Mert akkor nemigen találkozunk többet... – nézett rám rángatózó arccal. A kamerát persze kihozom, hisz' az a srácé – célzott alkalmi segítőmre. A papírok pedig – vakarta meg a fejét –, azokat úgyis be akarják darálni. Majd beteszem a dossziékat a darálóba menő anyagok közé. Ha még holnap bedarálják őket, akkor előzetesen kiveszek belőlük jó néhány lapot. A bedarálás után már nem lesz azonosítható, hogy honnan származtak... – morfondírozott. Megbeszéltük, hogy a december 28-i szolgálati nap után másnap reggel, december 29-én, reggel kilenckor találkozzunk ott, ahol legelőször, azaz a Ligetben, a Szépművészeti Múzeum melletti sétányon. Van ott egy hamburgeres bódé, az előtt kilenckor – köszönt el JÓB. Elhajtott, utána néztem. Először jutott eszembe, hogy vajon két nap múlva, vagy bármikor, viszontlátom-e még. A folyamatos telefonálgatás és a sorozatos találkozók egyre nagyobb rizikót jelentettek. Komolyan félni kezdtem, hogy idő előtt lebukunk, lecsap ránk a Cég.

December 28-án egész nap a Molnár utcában dolgoztam, reménytelennek tűnő harcot vívtam a Fidesz sajtóügyeinek beindításával. Minduntalan elkalandozott a figyelmem, s JÓB-ra gondoltam. Lelki szemeim előtt a legkülönbözőbb jelenetek úsztak el, hogyan s kik fogják le az őrnagyot, s mit tesznek vele. Lelkifurdalásom volt. Hiszen, ha baja esik, én vagyok a felelős, általam kerülhet bajba. Szörnyű érzés volt, de az ügyet már ha akartam volna sem állíthattam le. S igazság szerint nem is akartam.

Egyre jobban felháborodtam a Cégen. Egyre jobban átláttam, hogy micsoda veszélyeket hordoz, ha tevékenységük napokon belül nem áll le. Januárban hivatalosan is beindulni készült az első szabad parlamenti választás harca. Egy ilyen szervezettel a háttérben hogyan lehetett volna bármiféle szabad választásról, tisztességes rendszerváltásról beszélni? – ez járt a fejemben. A dolog annyira húsba vágó, hogy végső soron bármilyen kockázatot megér – zártam le a vívódásokat.

29-én reggel héttől fél kilencig megint a Molnár utcai fél szobában intéztem a sajtóügyeket, azután lesétáltam a Vörösmarty térre, és a régi földalattival elmentem a Széchenyi fürdőig. Eltanultam JÓB módszerét: messziről, óvatosan közelítettem meg a találkozó helyszínét. Békés, a téli napsütésben sétáló párokkal, kisgyermeküket babakocsiban levegőztető ifjú anyákkal találkoztam csak. Kilenckor beálltam a hamburgeresbódéhoz, és kértem egy hot dogot és egy Márka szőlőt. Ráérsen falatozni kezdtem. Öt perc múlva befutott JÓB is, gyalogosan, akárcsak én. Egy szót sem szólt, kolbászt kért kenyérral. Leállt mellém az egy szál étkezézállványhoz, és csöndben ettünk. Nyugodtnak tűnt.

Végeztem a hot doggal, lassan elindultam az Állatkert felé vezető sétányon. Kisvártatva, lépteit szaporázva utolért JÓB. Fáztunk. Figyeltük a környéket. Betértünk a Nagycirkusz melletti talponállóba. Egy lélek sem volt bent. Itt beszélgethetünk – néztünk össze. Kértünk két kávé meg két unicumot. Alighogy az őrnagy halk hangon mesélni kezdte: minden rendben volt előző nap a házban, még semmire sem jöttek rá, sikerült kihozni a papírokat, az ajtón két férfi lépett be. JÓB elfordult, kezével eltakarta az arcát. Menjünk, ezek zsaruk – szűrte a fogai között a szót. Szép lassan kísérteltünk a krimóból. Bementünk a Ligetbe, a bokros részek közé. Hosszasan figyeltünk. Ezeket ismerem. Nem hiszem, hogy minket figyelnének, de nem árt az óvatosság. Arcról ők is ismernek engem – mondta az őrnagy.

A közelben parkoló fehér Ladához léptünk. A csomagtartóból régi újságköteget vett elő. Ebben vannak a papírok! – súgta közben. Elővette a kamerát rejtő szatyrot is. Most aztán hagyjatok, végeztünk. Csak ha valami baj van, akkor hívjatok! – mondta, beült a kocsiba, és elhajtott. Ott maradtam, kezemben egy halom újságpapírral és a kamerás szatyorral. Legszívesebben az első padon nekiálltam volna áttúrní az újságokat, mi rejlik a lapok között. Persze nem tettem meg.

Hová menjek ezzel a cuccal? – morfondíroztam. Erre előre fel kellett volna készülni. Hiba volt, hogy nem gondoltam végig korábban. Kiosztottam magamnak egy fekete pontot. Lementem a földalattiba, és újra betutaztam a Vörösmarty térig. Az ucáról felhívtam Kőszeget. Szerencsére otthon volt. No? – kérdezte csak, amint meghallotta a hangom. Rendben – válaszoltam. Jó, akkor gyere a buszmegállóba – felelte. Azokban a napokban és a következő három héten nagyjából ilyen telefonokat bonyolítottak több százan a városban. Lehallgató lehetett a talpán, aki ilyesmitől bármire rájött. Nem is jött rá senki semmire, de ezt akkor még igazán nem tudhattuk. Paranoiáskodtunk hát szorgosan.

A buszmegállóból a Déry Miksa utcába, a Beszélő szerkesztőségbe tartottunk. Éppen nem volt semmiféle szerkesztőségi teendő, a szobák kihaltak voltak. Ideális állapot! Átböngésztük az újságpapírköteget. Mintegy tucatnyi dokumentum volt a lapok között. Olyanok, amilyeneket a forgatás során is kezemben tartottam. Eredeti példányok, aláírásokkal, kódszámokkal, itt-ott pecséttel. Összenéztünk Ferivel – megvan a bizonyíték! Szólni ugyanis ott sem szóltunk egy kukkot sem. Az újságokat kidobtuk, a dokumentumokról gyorsan másolatokat készítettünk. Az eredetit és egy-egy másolatot Kőszeg, két garnitúra másolatot én vittem magammal. A kópiákat, mint néhány nappal korábban a kazettákat, sürgősen szétterítettük.

No Feri, az én dolgom eddig tartott – búcsúztam Kőszegtől az utcán. Hozzátok a dolgot nyilvánosságra, és annyi – adtam hangot nagy megkönnyebbülésemnek. Szívem reménye szerint számomra véget ért egy lidérces ügylet. Tévedtem.

Késő este már lefekvéshez készülődtem, amikor megszólalt az elátkozott telefon. JÓB volt a vonalban. Most is utcáról beszélt, s meglehetősen feldúlt hangon: Valami gond lehet, felhívtak délután a Cégtől, és holnapra rendkívüli ügyeletre rendelték be. Nem tudom, mi lehet ez az egész, de rettentően félek, hogy rájöttek valamire – hadarta. Én csak hallgattam, mit mondhattam volna? Bemegyek, mert ha nem mennék, az gyanús lenne – mondta. Annyira fel volt dűlva, hogy az egyébként rá oly jellemző óvatosságról is megfeledkezett, gyakorlatilag nyíltan beszélt a telefonba. Ezer szerencse, hogy az én készülékemet majdnem biztos, hogy nem hallgatják le, oly szürke pont vagyok – futott át rajtam. Gyere most a Corvin közbe, majd ott megbeszéljük – ajánlot-

tam. JÓB ráállt. Fél óra múlva már újra a Práter utcában és környékén járkáltunk.

Valóban. Mi van, ha JÓB-ot lefogják? Hogyan tudunk segíteni rajta, hiszen teljesen védtelen. Alkalmadtán még azt is letagadhatják, hogy Végvári József Őrnagy egyáltalán a világon volt – töprengtem, miközben az Őrnagy életrajzában is elismételte, amit a telefonban mondott. Elmondtam neki is, mire gondoltam. Azt hiszed, hogy én ezt nem tudom? Hát éppen ezért félek annyira. Nekem két gyereke van, mi lesz velük? – mondta megbicsakló hangon. Kis híján sírva fakadt. Teljesen ki volt készülve. Megsajnáltam. Még ha kukkolós, még ha ávós, akkor is valami nagy dolgot csinál. Segíteni kell rajta valahogyan – járt a fejemben.

Ide figyelj, Józsi bácsi! Ma már semmit nem lehet tenni, de ha megúszod a holnapi szolgálatot, akkor holnapután reggel gyere ki a filmgyárba, és készíték egy felvételt rólad. Teljes titokban, úgy, hogy senki se lásson. Ez utána bizonyíték lesz arra, hogy egyáltalán létezel, s ha eltűnnél, akkor erre hivatkozva csak elő lehet szedni valahogyan – ajánlottam. JÓB ráállt. Megbeszéltük, hogy 31-én, a rendkívüli szolgálati nap utáni reggel, a Pasaréti úton kilenckor, a filmgyár előtt találkozunk. JÓB – elmenőben – még kérte, hogy hívjam Köszeget is ki aznapra, s adjunk neki egy elismervényt arról, amit csinált. Ez ugyan teljesen értelmetlennek tűnt, de megígértem neki, ott lesz Köszeg is. Reméltem, hogy valamennyire megnyugodott.

Másnap, december 30-án alig akart múlni az idő, vánszorogtak a percek. Kora reggeltől késő estig a Molnár utcában dolgoztam. Csak déltájban szaladtam ki taxival a filmgyárba. Pesty Lacival megbeszéltük, hogy 31-én reggel teljes titokban felvételt készítünk JÓB-ról. Kezünkre játszott, hogy az év utolsó napján már egy lélek sem készülődött dolgozni. Visszafelé a Molnár utcába menet felkerestem Köszeget a lakásán. Otthon volt. Egy cetlire leírtam neki az előző esti dolgot, s azt, hogy JÓB találkozni akar vele. Visszaírta, hogy délre kint lesz a Pasaréti úton.

31-én – az eseményekben amúgy is gazdag év utolsó napján, amikor az egész ország már az esti mulatozásra készült – reggel nyolckor a stúdióban találkoztunk Lacival. Berendeztük a forgatás helyszínét. Laci valamilyen sejtelmes megvilágítást ölt ki, hosszasan állígtatta a lámpák fényét terelő lapocskákat. Már csak JÓB hiányzott. Kilenckor lementem az utcára, olyan hideg volt, hogy úgy éreztem, menten meg-

fagyok. JÓB félórás késéssel érkezett a fehér Ladával. Nem volt előző nap semmi baj – közölte. Felmentünk a stúdióba, magunkra zártuk az ajtót, és elkezdtünk forgatni.

Másfél, kétórás nyers felvételt készítettünk. JÓB már nagyon fáradt volt, érezhetően egyre jobban széthullott az egyre növekvő feszültségtől. Kérdezgettem, ő meg válaszolt, hosszas kitérőkkel. Elmesélte egész életét, azt, hogyan került a BM-be, majd a titkosszolgálat-hoz. Számtalan olyan dolgot mondott el, amiről az egyszerű polgárnak fogalma sincs. Lacival – miközben mesélt – nagyokat hallgattunk. Csak a kamera duruzsolt szorgosan. Valahol ott szakadt meg a beszélgetés, ahol a szovjet és a magyar titkosszolgálat kapcsolatát kezdtem el firtatni. JÓB jobban félt ettől a témától, mint a tűztől.

Fél tizenkettő tájt megérkezett Köszeg, addigra már végeztünk a forgatással. JÓB lement az autójához, és újabb, az előző nap során megszerzett dokumentumokat hozott fel a stúdióba. Átadta Köszegeknek. A két nappal korábbival azonos súlyú anyag volt. Megírtuk számára a tanúsítványt, amit kért. Valami olyasmit, hogy alulírottak tanúsítjuk, hogy Végvári József Őrnagy a magyar demokratikus átalakulásnak nagy szolgálatot tett. Aláírtuk mind a hárman, Köszeg, Laci és én. Az Őrnagy gyermeteg módon örült a papírnak: közölte, hogy most rögtön elmegy vidéki rejtekhelyére, és elássa számos más, értékes dokumentum mellé. Majd búcsúzkodásba fogott.

Köszegehez lépett, és boldog új évet kívánt. Megölelte, és kétfelől arcon csókolta. Az egész jelenetben volt valami különösen nevetésre ingerlő. Pedig ő, szegény, halálosan komolyan gondolta. Lacival kiszédültünk folyosóra, és hangtalanul nevetni kezdtünk, úgy, hogy a könnyünk csorgott. Hiába, ilyet sem látni mindennap! A megfigyelt és a megfigyelő egymás karjába omlanak. Feri nagy nehezen kiszabadult a felemás helyzetből, és a torkát köszöri. JÓB akkor már annyira magán kívül volt, hogy semmit sem érzett meg az egész dolog tragikomikumából. Elment, boldogan, a mit sem érő papírral...

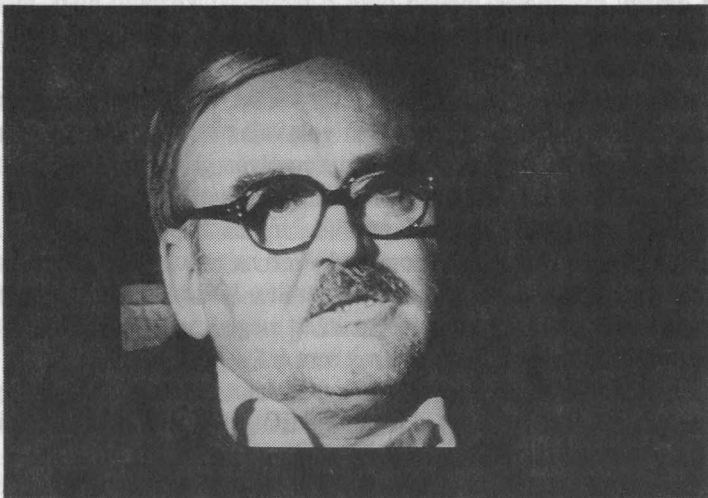
Elvonult Köszeg is, Lacival pedig másolatot készítettünk az aznapi filmanyagról. Egy példányt eldugtunk a filmgyárban, a másikat pedig Pesty vitte magával, hogy másutt rejtse el.

Január másodikáig nem történt újabb fordulat. Aznapra volt JÓB újra ügyeletre beosztva. Amíg benn járt a Cégnél, én a Molnár utcában

ügyködtem. Kőszeg hívott telefonon. Találkozót kért a Felszabadulás térre, a buszmegállóba. Elmondta, hogy az SZDSZ és a Fidesz vezetői eldöntötték, haladéktalanul nyilvánosságra kell hozni a dokumentumokat, hogy mielőbb véget érjen a belügyi titkosszolgálat jogellenes tevékenysége.

Mit jelent a haladéktalan? – kérdeztem, hiszen tudtam, hogy egy sajtótájékoztatót előkészíteni általában egyhetes munka. A lehető leggyorsabban, akár már holnap – válaszolta Kőszeg. Az nem megy. Ennyi idő alatt a titkosszolgálati központban leforgatott filmet sem lehet összevágni – ellenkeztem. Legkorábban 5-ére, péntekre szervezhető meg a dolog. A film megvágásán kívül még más feladat is van: értesíteni kell a sajtót is, és olyan helyszínt találni, ahol egy videokazetta nagy közönség előtt műszakilag levetíthető. Rendszerben – egyezett bele Kőszeg. Ki szervezi az egész ügyet meg az SZDSZ részéről? – kérdeztem még. Haraszi Miklós. Itt lakik a közelben, menj most el hozzá, beszéljétek meg a dolgot – köszönt el.

Így hát másodikán, déltájt elkocogtam Haraszihoz. Éppen valamilyen születésnapszerűséget ünnepeltek, a díszesen terített asztalnál többen ültek. Harasztin kívül Konrád Györgyöt és a SZER-től Láng Júliát ismertem

57. JÓB immár élesben, a Fekete Doboz eredetileg életmentési céllal készült felvételén

fel. Csak köszöntünk, s csupán cinkos tekintetük tudatta velem, sejtik, miért jöhettek. Hiába, Harasziéknál is mikrofonfóbia volt!

Haraszi, abban az időben az SZDSZ sajtófelelőse, beirányított egy kis szobába. Gondosan becsukta az ablakot, és elhúzta a függönyt. Bekapcsolta a rádiót, és jó hangosra állította. Ezután egymás füléhez hajolva egy órán át tárgyaltuk, hogy ki mit tegyen a sajtótájékoztató ügyében. Felosztottuk a sajtót, aszerint hogy ki melyik orgánumot értesíti. Megállapodtunk, hogy a két szervezet egyforma létszámmal és szinten képviselteti magát a sajtótájékoztatón, s hogy a későbbiekben is ilyen kiegyenlített, egymással egyeztetett módon visszük az ügyet végig. A sajtó meghívott munkatársainak előre semmit sem mondhatunk, nehogy a BM leállítsa az egész akciót – szögeztük le. Az újságíróknak csak annyit előzetesen, hogy valami nagyszabású, valóban komoly ügyről van szó, érdemes hát megjelenni. A videovevítés miatt sokat töprengtünk a helyszínen, míg végül is a Graffiti mozi mellett döntöttünk. Elvállaltam, elintézem a mozival, hogy szabad legyen a terem.

Harasztitól a Graffitibe mentem. Különösebb gond nélkül megkaptuk a termet. Utána Roszikot próbáltam meg elérni, de mindhiába, a lelkész nem volt otthon. Még úton lehetett. Egy magánlakásról telefonálgattam, amelynek JÓB is tudta a számát. „Tiszta” lakásnak számított. Roszik keresgélése közben befutott az őrnagy hívása. Éppen jókor! Utcáról beszélt, úgyhogy nyugodtan elmondtam neki, mi készül január ötödikén. Nem emelt kifogást, de újra kért, legyünk nagyon óvatosak, nehogy kiderüljön az ő kiléte. Mivel másodika volt éppen, nem értettem, miért nincsen szolgálatban, s hogyan telefonálhat. Szabadságot vett ki aznapra – felelte –, édesanyjához utazik vidékre. De ötödikén szolgálatban lesz. Kíváncsi, mit szólnak majd a Cégnél a sajtótájékoztatón várható bombához – mondta, s elkészöntünk. Legközelebb hatodikán reggel ő jelentkezik telefonon, ígérte meg.

A rákövetkező szerdán volt a Fidesz választmányának heti ülésnapja. Késő délután, miután előzetesen az utcán Fodorral megkonzultáltuk az ötödikei sajtótájékoztatóval kapcsolatos fejleményeket, az egész Választmány némi értetlenkedés kíséretében kivonult a Belgrád rakpartra. A Molnár utcában nem lehet beszélni – gondoltuk Fodorral. Körülbelül egy óra hosszat álltunk a hideg, téli estében. Fodorral elme-

séltük, hogy van egy ügy, s hogy addig, amíg nyilvánosságra nem hozzuk, biztonsági okokból csak a lehető legszűkebb kör tudhat róla. A Választmány különféle kérdéseket tett fel, és vita alakult ki. Végül jóváhagyták a megtett lépéseket és az 5-i, azaz a pénteki sajtótájékoztató tervezett menetét.

Szerda és csütörtök délelőtt a Fekete Doboznál zárt ajtók mögött, a legteljesebb titkolódzás közepette Pestyvel megváltuk a BM-ben felvett filmet. Minden olyan részletet ki kellett vágni, amiből azonosítani lehetett volna, a felvételt kik készítették és hol. Kivágtuk hát a kezemet, az arcomat, a folyosórészleteket, az asztalt, amin a dossziék heverték. Lekevertük a hangot, hogy azt se lehessen azonosítani. Előzetes egyeztetés után azoknak a dokumentumoknak a filmfelvételét hagytuk csak meg, amelyekről tárgyi bizonyíték is volt. Ezeket az iratokat eközben a Beszélőnél sokszorosították száz példányban az újságírók számára. A vágás során a képet időnként kimerevítettük, hogy az adott irat jól olvashatóvá váljék. Az egyes dokumentumokból néhány nevet és mondatot kitakartunk, mivel azok alkalmasak lettek volna arra, hogy rossz hírben tüntethessék fel azt a személyt vagy szervezetet, amelyről az adott jelentés készült. Egyszóval nem volt sem apró, sem pedig egyszerű munka.

Csütörtök kora délután magamhoz vettem a levetítésre kész kazetát, és a Graffiti mozi közelében, egy biztonságos magánlakáson elrejtettem. Ezután – úgy, ahogy Harasztival megbeszéltük – lehetőleg élőszóban értesítettem mintegy húszféle újságot és hírügynökséget. A kollégák értetlenkedtek és viccelődtek, mi ez a nagy titokzatosság. Többen meg is orroltak, hogy miért nem adok előzetes információt, de nem volt mit tenni, valóban hallgatni kellett.

Negyedikén, azaz csütörtökön este még egy utolsó egyeztetést tartottunk néhányan a szervezők közül. Fodor Gábor elmondta, hogy másnap, a Graffiti mozibeli sajtótájékoztató előtt egy órával, délelőtt 10-re ő és Kis János bejelentkeztek Németh Miklós kormányfőnél. Gábor felolvasta azt a levelet is, amelyet a belbiztonsági törvénytelen-ségek kapcsán átadnak Némethnek. A levél hat pontba foglalva viszonylag enyhe követeléseket tartalmazott. Azt akarták vele elérni, hogy a BM állítsa le a megfigyeléseket, és csapják el a személyi felelősöket, Horváth István belügyminisztert, Pallagi miniszterhelyettest, az állambiztonsági szolgálat vezetőjét, valamint a belső elhárítás-

sal, azaz főként az ellenzékiek megfigyelésével foglalkozó III/III-as ügyosztály vezetőjét, Horváth Józsefet.

Ezen az utolsó megbeszélésen két kérdés merült fel. Első helyen: mi a garancia arra, hogy ez az egész botrány nem dönti romba a kormányt, nem alakul ki hatalmi vákuum, azaz nem válik-e lehetetlenné a tavaszi választások megtartása. Magyarán, hogy hol vannak a fékek? A válasz: ha a miniszterelnök helyt ad a hat pontba foglalt, de nem eltúlzott követeléseknek, akkor a dolog annyiban maradhat. Senki nem gondolt rá, hogy ne lenne ennyi politikai belátás a hatalom akkori birtokosaiban. Aminthogy senki sem akart a hátralévő hetekben hatalmi vákuumot előidézni.

A másik probléma az volt, hogy az SZDSZ-en és a Fideszen kívüli egyetlen jelentősebb ellenzéki párttal, az MDF-fel felvegye-e a két szervezet a kapcsolatot. Ezt a korábbi napokban én hevesen elleneztem, mivel nem felejtettem el, hogy az általam megismert dokumentumok tanúsága szerint az MDF-et szeptember végétől, sőt már augusztustól sem figyelte érdemben a titkosszolgálat. Számomra logikus feltetelezésnek tűnt, hogy az MSZMP és az MDF közötti hatalmi alku keretében állították le a „kukkolóskok” embereiket az MDF-ről. Így viszont nem is bíztam meg a Fórum vezetőiben.

Az SZDSZ és a Fidesz vezetői nem így láthatták, úgyhogy az utolsó pillanatban megpróbálták érintkezésbe lépni Antall József MDF-elnökkel. A megbeszélésen elhangzottak szerint Antall – telefonon nem tájékoztathatták, milyen jellegű az ügy, amiben keresik – elhárította a tárgyalást arra hivatkozva, hogy elutazik. (A következő napokban valóban Erdélyben járt az MDF-elnök, Csoóri Sándor és Bodor Pál társaságában.) Végül is Csengey Dénes MDF-elnökségi taggal lépett a Fidesz és az SZDSZ kapcsolatba, s az ő révén előzetes tájékoztatást kapott a Fórum. Gyakorlatilag percekkel a botrány kirobbanása előtt...

Január 5-én délelőtt már fél tizenegykor újságírók tucatjai vártak a Graffiti előterében. A sajtótájékoztató kezdetekor, tizenegykor pedig kis híján megtelt a több mint 200 személyes moziterem. Ilyen népes tájékoztatót ritkán lehetett addig látni, a jelek szerint reklámnak sem volt rossz a titkolódzás. A mozivászon elé Magyar Bálint lépett az SZDSZ-től, és felkonferálta a témát, azaz a magyar titkosszolgálati törvénytelen-ségek leleplezését, nyilvánosság elé tárását.

Miközben Magyar Bálint beszélni kezdett, átszaladtam az ötvenméternyire lévő biztonságos lakásba, és magamhoz vettem a kazettát. Ez volt az utolsó lehetőség arra, hogy a belügyérek elkapják az anyagot, de hát sehol sem voltak. Bementem a Graffiti géptermébe, magunkra zártuk az ajtót, bedugtuk a kazettát a lejátszóba. Odalent éppen elsötétült a nézőtér, és izgatott moraj hallatszott. Azután elindult a némafilm, a maga döbbenetes képanyagával. 12-13 percig pissenés sem hallatszott, a máskor zajos újságíró-társadalom halálos csendben, tökéletesen letaglózva nézte a filmet.

A vetítés után szétkapkodták a fénymásolt dokumentumokat, legalább kétszer annyira lett volna szükség. A mozivásznon elé a két szervezet kijelölt vezetői ültek ki: Magyar Bálint és Demszky Gábor az SZDSZ-től, illetve Fodor Gábor és Szájer József a Fidesztől. Elmondták, hogy Németh Miklósnak milyen levelet nyújtottak át alig egy órája, s ismertették a tartalmát. Az újságírók kérdésekkel kezdték ostromolni négyüket, de csak az akkor már Dunagate néven emlegetett ügy politikai vonatkozásaira válaszolhattak. A hír forrását és az anyagok kijutásának útját a BM-ből nem részletezhették. Magyar Bálint sajnos elkövette azt a hibát, hogy megemlítette: az anyagot a Fekete Doboz készítette.

Abban a pillanatban kisiettem a mozi folyosójára, s megkerestem Pesty Lacit: Baj van. A BM tudja, hogy hol „lakik” a Doboz. Az ott lévő anyagokat, mindent, az egész felbecsülhetetlen értékű filmarchívumot azonnal biztonságba kell helyezni – javasoltam. Kiderült, hogy ez olyan munka, ami több napot venne igénybe, így hát rövid idő alatt megnyugtatóan nem végrehajtható. A következő napjaink részben azzal teltek, hogy összevissza telefonálgattunk egymásnak mindenféle – feltehetően – lehallgatott vonalról, s nagy hangon tárgyaltuk, hogy hogyan halad a filmek kimentése a filmgyárból. A stúdió közelében egy kisebb teherautóra mindenféle kacatot rakodtak, illetve magában a stúdióban is lázas műtevékenység uralkodott, mindenki ide-oda rámolt. Holott az anyagok ott maradtak, ahol voltak.

A Dunagate nagyobb vihart kavart, mint hittem volna. A következő napokban nem került le az újságok címloldaláról, és egyre nagyobb hullámokat vert. Az ügy mindenestre ideális vízvázalást volt, mind a

politikai életben, mind pedig a sajtóban, az első napok reakciójából jól ki lehetett következtetni, valójában ki melyik oldalon áll. Sőt azt is, hogy ki milyen nexusban van a BM-mel. Az MSZP természetesen haladéktalanul tiltakozott, és aljas választási kampányfogásnak minősítette az egész ügyet. A lapok kommentárjaikban néha tücsköt-bogarat összehordtak. A BM-ben pedig, mint erdőtüz idején a hangyabolyban, riadt sürgölődés kezdődött...

JÓB hatodikán reggel hívott fel az utcáról, a biztonságos lakás telefonján. Elképesztő pánik tört ki a titkosszolgálatnál, de tudomásom szerint a BM felsőbb vezetésében is. A legmagasabb rangú tisztek zártkörű válságtanácskozások sorozatába kezdtek. Lázás nyomozás indult: ki lehet az áruló? A darálógépek pedig minden addiginál sebesebben kezdtek el működni – mesélte. Meg volt könnyebbülve, hogy a dolog végre kipattant, s többé nem lehetett leállítani. Örült és félt is egyszerre. Azzal búcsúztunk el, hogy vigyázzon magára, s hogy legközelebb a január 8-án esedékes újabb szolgálata után személyesen találkozzunk, újra a Városligetben, a szokott helyen.

Még az ötödikei, nevezetes nap estéjén a televízió Napzárta című műsorában stúdióbeszélgetést láthattak a nézők. Nem vitás, hogy aki csak ébren volt, a képernyőkre meredt. Horváth József, a III/III-as főnöke próbált a kamerák előtt válaszolni az ellenzéki politikusok kérdéseire, illetve lyukat beszélni a nézők hasába. Kiábrándítóan szerepelt. Mindenki számára napnál világosabb lehetett, hogy ezúttal sem mond igazat. Ügyetlen viselkedésével, ha lehet, tovább fokozta a botrányt. Én a stúdió háttéréből figyeltem a vitát, mi tagadás, némi kárörömmel. Nem feledtem el ama 1989. szeptemberi napot, amikor a belügyi főtiszt a csillagot is lehazudta az égről nekem adott nyilatkozatában, s azt sem, hogy még aztán ennek az interjúnak a megjelenését is megakadályozta. Hazug embert hamarabb utolérlek, mint a sánta kutyát – jutott eszembe a közmondás. Horváth megismert, az adás után a tévé folyosóján hozzám lépett, és elkezdett magyarázkodni arról, hogy ő és társai milyen jót akartak, és hogy az elmúlt hónapokban milyen szépen haladtak a demokrácia és a jogállamiság irányába. Kedvem lett volna egy s mást a fejéhez vágni, de inkább szó nélkül elfordultam tőle.

Január hatodikán és hetedikén kiderült, hogy a kormányfő nem fogta fel az ügy súlyát. Névleges intézkedések történtek, de nem állí-

tottak le senkit és semmit, s a felelősöket sem mozdították el a helyük-
ről. Vagyis még azt a szelíd, kompromisszumos javaslatot sem teljesít-
tették, amelyet a BM-től leginkább szenvedő két szervezet vezetői
javasoltak. Az összevissza kapkodásból, a kormányon lévő politikusok
hallgatásából, illetve abból, ahogy mindent elkentek, mindenki számá-
ra egyértelművé válhattak bizonyos dolgok. Kimondani sem kellett
őket. Bekövetkezett, amit várni lehetett, mind többen, mind fokozot-
tabban fordultak el az MSZP-től.

Január kilencedikén reggel kilenckor a ligeti hamburgeresbódénál
ismét JÓB-ra vártam. Időben befutott, fehér Ladájával leállt az út
mellé, s intett, gyorsan üljek be mellé. Nagy tempóban kezdett hajtani,
összevissza kígyózott a forgalmi sávok között, sebesen kerülgette az
autókat. Eközben erősen figyelt hátra. Kisvártatva már Angyal földön
jártunk. Egy csendes környéken, félig kész lakótelep közelében álltunk
le. Követtek, érted, követtek – mondta az őrnagy, és megtörölte gyön-
gyöző homlokát. De leráztuk a patkányokat! – kiáltott. Kezével közis-
mert jelzést mutatott. Ezt kapják be – morogta maga elé. Láthatóan telje-
sen kész volt idegileg. Aggódva néztem, erre azért nem számítottam.

Kiszálltunk. JÓB állandóan körbevizslatta a terepet. Én csak ho-
mokbuckákat, mindenfelé tekergőző kábeleket és árván kornyadozó
darukat láttam. Nem tudom, mit vélt látni, de a falak mentén lopódzva
ráncigált be az egyik félkész épület alagsorába. Azt hiszem, hogy a
leendő kukatároló fölkében köthettünk ki. Stílszerű hely volt... Ide
figyelj, ezek most már a korábbi bezúzások jegyzőkönyveit is elkezd-
ték bezúzni. Minden dossziét kiürítenek, minden nyomot eltüntetnek.
Időnként pedig a fejesek bőröndszámra cipelnek ki az épületből külön-
féle dokumentumokat. Ez észbontó, semmit sem hagytak abba, hiába
ígérgetnek most fűt-fát – hadarta. A fejtelenség egyébként teljes. Min-
denki arról beszél, hogy ki tehette, ki köpött? A helyzet egyre mele-
gebb – ismételte egyre. Még néhány nap, és az egész ügynöklistá-
ból semmi sem marad, meg a nyilvántartásból sem, el tudod képzelni
ennek a következményeit? – nézett rám. El tudtam, de mit mondhattam
minderre?

Józi bácsi, hogyan érzed, meddig húzhatod anélkül, hogy kizárá-
sos alapon rájójjenek, csak te lehettél – kérdeztem. Nem tudom, de
nagyon félek. Három nap múlva, 11-én megint be kell mennem, már

most kiráz tőle a hideg. Mindenki mindenkire gyanakszik, azt mond-
ják, hogy megfojtják az árulót, ha elkapják – válaszolt. Adjatok nekem
tízezer márkát! – mondta hirtelen. Meghökkenem, eddig semmi ilyes-
miről szó nem volt, s kicsoda és honnan adott volna az őrnagynak
tízezer márkát? Mire gondolsz? Honnan adna neked bárki is tízezer
márkát? Meg mire is kellene? – kérdezgettem. Teljesen meg volt zava-
rodva. Á, ne haragudj, csak egy hirtelen ötlet volt, ha lenne pénz,
elmenekülnék valahová a családdal. Úgy féltém őket. Ott van Erika,
gyönyörű szép lány, mit csinállok, ha hozzányúlnak? Vagy ott a fiam...
– görbült le a szája –, hogyan állok elébe, ha kiderül, hogy milyen
szervezet tagja vagyok? Amikor Romániában lóttak, akkor is csak azt
kérdelte, hogy apu, ugye te nem vagy szekus?

Igyekeztem megnyugtatni, de nem sok sikerrel. Nagyon sajnáltam.
A beszélgetés végén annyiban maradtunk, hogy ne telefonálgassunk
egymásnak, mert még a végén az hozza a bajt a nyakunkra. Legköze-
lebb tizenkettedikére, az újabb szolgálat napja utáni reggelre beszél-
tünk meg találkozózt, azzal hogy előtte a biztonságos lakás telefonján ő
hív majd fel. Búcsúzóul megkértem, hogy vigyen el az Árpád hídi
metrómegállóig. Kocsiba ültünk. Alighogy az első forgalmasabb út-
szakaszra értünk, megint riadtan manőverezni kezdett. Fél kezében
fogta a kormányt, a másikkal egy cetlit kapart elő, és kusza betűkkel
ráfirkálta: megint a nyakunkon vannak. Majd gombóccá gyúrta a pa-
pírt, a szájába tette, és heves állkapocsmozgásokkal megrágta és le-
nyelte. Különféle kacskaringók után kirakott a metrómegálló közelében.
Gyors iramban hajtott el Újpest felé. Néztem utána, és arra gondoltam, hogy
ha ilyen idegállapotban marad, saját magát fogja leleplezni, s jaj neki.

A kormányzat változatlanul igyekezett időt nyerni a következő na-
pokban is. Mialatt érdemben semmit sem tett a III/III-as ügyosztály
felszámolására vagy megfékezésére, addig a titkosszolgálat lázasan
tüntette el korábbi sok évtizedes tevékenységének tárgyi bizonyítékait.
Erre nemcsak JÓB szolgált információval zaklatott légkörű találko-
zónkon, hanem a botrányt kirobbantó két szervezethez más források-
ból is erre utaló információk futottak be.

Az iratok villámgyors elpusztítására már nem voltak elégségesek a
Néphadsereg utcában és a Roosevelttéren található „házi” darálógé-
pek. A BM-ből titokban teherautószámra hordták éjszakánként az ira-

tokat a csepeli zúzdába. Az ócsai – az egyik titkosszolgálati kezelésű – rádióadó tövében pedig a nyílt mezőn óriási kazlakban égették a dokumentumokat. Németh Miklós Szófiába utazott, mint akinek nincs jobb dolga. Egy sajtótájékoztatón megszólalt az MDF is, sok lényegbevágót nem mondtak, de elítélték a titkosszolgálati praktikákat. A botrányt követő ötödik napon.

A Dunagate kitérését követő hetedik napon, január 12-én döntött csak úgy a kormány, hogy zárolják az elhárítás iratait. Akkor, amikor rohamunkával már mindent megsemmisítettek. A III/III-as vidéki kirendeltségeinél és a BRFK-n titokban elkezdték megszervezni a találkozó sorát a belügyi spiclikkel, ahol közölték a többnyire szerencsétlen, zsarolás és megfélemlítés áldozataul esett, gyenge emberekkel, hogy a szolgálat nem adja ki őket, a nyomokat megsemmisítették, a munka egyelőre véget ért... Egyes sajtótermékekben kitört a gate-láz, a megtalált vécépapírtól kezdve a cserebogarak nemi életéig bezárón mindenféle „gate” termett napok alatt. Ennek a figyelemmegosztó technikának az alkalmazására – nem volt kétséges – a Cég mozgósította a sajtóba beépített embereit. A Vasárnapi Hírek című orgánium például mocskolódo írást közölt egy nevesincs senki tollából, miszerint a Fekete Doboz heteken át figyelte a BM titkosszolgálati központját egy közeli házban bérelt lakásból, sőt folyamatosan filmezte is a bejáratot. A kiképzést mindehhez valahol Nyugaton kaptuk volna... És így tovább.

JÓB tizenkettedikén reggel nyolckor hívott fel telefonon. Most is utcáról beszélt, elmondta, hogy halálosan fáradt az előző egész napi szolgálat után, s hazamegy aludni. A hangulat egyre zaklatottabb a Cégnél, menekül, ki merre lát – összegezte a tapasztalatokat. A titkosszolgálati központban mindenféle kisméretű plakátokat aggasztottak ki, a liftben, a folyosón „Megdöglesz, mint a patkány, te áruló szemét!” szöveggel. Még mindig nem tudták, ki az, akit keresnek. Az őrnagy mindenestre jól hallhatóan az idegfeszültség végső stádiumába jutott. Valamit tenni kellett, mielőtt teljesen összeroppan.

Aznap és másnap amúgy is találkoztam többekkel azok közül, akik a Dunagate ügyeit ismerték. Közösen fogalmazódott meg bennünk a gondolat, hogy valamit lépni kellene, s nemcsak Józsi bácsi érdekében. Hírek érkeztek ugyanis arról, hogy miközben látszólag a III/III-as tevékenységének felszámolására készülnek, magát a munkát, azaz az

ellenzékiek megfigyelését átteszik egy teljesen más vonalra. Mégpedig a katonai elhárítására. Másnap délre megszületett az elképzelés: ha egy menet nem volt elég a Dunagate botrányából ahhoz, hogy véget érjenek az üzemek, s tisztességes keretek teremődjenek a szabad parlamenti választásokhoz, akkor még egy beöntést kell adni az illetékeseknek. Jó lenne tehát minél hamarabb még egy sajtótájékoztatót tartani Dunagate-ügyben. JÓB-ot pedig az védené meg a legbiztosabban, ha önként vállalná, hogy maga is a nyilvánosság elé áll. Így egy csapásra olyan közfigyelem irányulna rá, ami visszarettenheti a Céget attól, hogy hozzányúljon. Január 13-án kora délután felhívtam hát az őrnagyot lakásán. Szervusz Józsi bácsi, az ecséd vagyok. Összejöhetnénk már egy sörre, mi a véleményed? – mondtam. Elértette. Újpesten egy központi helyet nevezett meg, menjek oda aznap négy órára. Oda mentem.

JÓB lakásának környékén, a Mikroelektronikai Vállalat háta mögötti kisvendéglőbe tartottunk. Az őrnagy ott mindenkit ismert, nem félt annyira, s az idegen arcot is könnyebben felfedezte volna. Rádadásul hangos zene szólt, ami kiváló biztosíték az illetéktelen „fülek” ellen. Elmondtam neki, hogy saját érdekében ki kellene állnia a nyilvánosság elé. Nem tiltakozott – sőt mint mondta –, már maga is ezen kezdte törni a fejét, mert nem bírja tovább az idegek harcát. A legcélravezetőbb az lenne, javalltam, hogyha a veled készült filmből összevágnánk egy anyagot, s azt mutatnánk be újra a Graffitiben. Az eléggé tömény lesz ahhoz, hogy most már végre leálljon az egész disznóság – folytattam. Egyetértett, csak azt kérte, hogy szerezzünk neki ügyvédet, és ha lefognák, vagy valami baja esne, akkor gondoskodjunk a családjáról.

Az egyes szolgálatok között éppen akkor egy nappal több pihenőnapot kapott JÓB, így legközelebb csak 15-én kellett bemennie a Céghöz. Használjuk ki ezt a napot, tartsunk másnap, azaz 14-én pótforgatást a Fekete Doboznál, erre szükség lenne ahhoz, hogy a bemutatandó film anyaga teljes legyen – szorgalmaztam. Megállapodtunk, hogy másnap délben a Pasaréti úton várom a filmgyár előtt.

JÓB pontosan érkezett az újabb randevúra, kissé megkönnyebbültenek tűnt. Úgy látszott, hogy a döntés, nem bujkál már sokáig, valamit oldott a rettenetes feszültségen, amiben élt. A filmfelvételt hamar elkészítettük, sajnos sok használhatót ezúttal nem mondott az őrnagy. Kér-

déseim ugyan voltak, de a kényesebbeknél mintha leblokkolt volna, félni kezdett, s nemigen mondott semmi értelmeset. A forgatás után autójához kísértem. A csomagtartóban régi újságok lapultak. Kivette őket. Ezt még küldöm az eddigiekhez – mondta. Sejtettem, mi lehet a lapok között.

Kísérj el egy darabon – kérte. Felszaladtam a stúdióba az „újságokkal”, majd beültem, s elhajtottunk. A Rózsadombon át lassan vezetett. Azt szeretné, ha a kész filmet megnézhetné, mielőtt levetítjük – kérte JÓB. – Nehogy valami gikszer maradjon benne. A január 15-i szolgálatot követő napra, 16-án este nyolcra beszéltünk meg újabb találkozózt a filmgyár elé. Addigra legalább az is kiderül, mikor lesz pontosan a sajtótájékoztató, ahol a nyilvánosság elé állhat, és tisztázhatjuk a részleteket. Ebben maradtunk. Valahol a Gül Baba türbéje fölötti szerpentinszakaszon kiszálltam. JÓB elhajtott. Mióta a Dunagate botránya kitört, először éreztem úgy, hogy talán mégiscsak megússza.

Aznap késő éjjelig, másnap egész nap és egész este, valamint 16-án délelőtt is a JÓB-ról szóló filmet vágtuk Pesty Lacival. Majd negyvenperces, torokszorító anyag állt össze. Technikai nehézségeket okozott, hogy a JÓB-bal készült két felvétel egyikéhez sem volt vágókép, de végül erre is kitaláltunk valamit. A két felvételt helyenként összelegyítettük a III/III-as központjában készült anyaggal is. Újabb dokumentumokat vágunk be, s ezúttal már a hangot sem hagytuk el. Ha JÓB kiáll a nyilvánosság elé, akkor ennek már semmi értelme sem lett volna.

Elmúlt 15-e, JÓB újabb szolgálati napja. 16-án az esti találkozóig még volt idő. Elő kellett készíteni az újabb sajtótájékoztatót. Színhelyül újra a Graffiti mozit választottuk, ami pedig az időpontot illetve, 1989. január 19., péntek délelőtt 11 órában állapodtunk meg. Ezúttal már jó előre szóltunk a sajtónak, s bár nem mondtuk, hogy milyen ügyről lesz szó, mégis mindenki tudta, mi lesz a téma. Csak azt nem, ki lesz a téma!

A kormány egyébként lassan elkezdte felfogni, hogy ajtó-ablak tárva titkosszolgálatügyben – ahogy pestiesen mondani szokták. Horváth József, a III/III-as vezetője – úgymond – felajánlotta, hogy leköszön. Ez gyalogáldozat volt. A másik Horváth, a belügyminiszter és az állambiztonsági tábornok, Pallagi változatlanul ott virított a helyén.

Németh Miklós állítólag heveny influenzával ágynak esett. Logikusnak tűnő hírek keltek lábra, kormányválság van, Németh le akar mondani, hiszen kormánya és az MSZP vezetése is vastagon érintve van a dologban. Megkapták ugyanis a titkosszolgálati jelentéseket. A színpalak mögött azokban a napokban mindenesetre történhetett valami. Talán valamilyen – zárt ajtók mögötti – megállapodás jött létre a megrendült kormány és az ellenzéki pártok egy része között. Változatlanul nem állt senkinek sem érdekében a hatalmi vákuum. Legfeljebb csak az, hogy a lehallgatósdi végre valóban szűnjön meg, s az osztály tevékenysége kerüljön megnyugtató kontroll alá. Úgy hiszem, az akkori hatalom ebben engedett a színpalak mögött, így maradhatott a helyén.

Január 16-án este nyolckor JÓB pontosan érkezett a filmgyárhoz, a Pasaréti útra. Felmentünk a Fekete Doboz stúdiójába, és JÓB megnézte a filmet. Rendben találta, csak egy-két kisebb kifogása volt, amin ott helyben segítettünk. A vetítés után a környékbeli kis utcákon hosszas sétára indultunk. Elmondtam neki, hogy 19-én lesz a nagy nap, s azt is, hogy hol és hány óraker. Kimódtunk, hogy miképpen közelítse meg a környéket. Ez nem volt egyszerű feladat, mivel a 19-i találkozót a Cég emberei minden valószínűség szerint szemmel fogják tartani. Abban maradtunk, hogy JÓB aznap már fél tízre – a sajtótájékoztató kezdete előtti biztonságos másfél órával –, a Graffiti közelében lévő, kipróbáltan „tisza” lakásra megy. Én ott várom, s megjelenik majd ügyvédje is, Lévai Anikó vagy Dornbach Alajos. (Ketten vállalták ugyanis az őrnagy védelmét.)

Már úgy hittem, hogy sétánk végén járunk, amikor JÓB egy bizonyos bőröndről kezdett mesélni. Hosszú évek során összegyűjtött anyagok vannak benne.

Azt akarja, tudjunk róla, ha valami baja esne, menjünk el a bőröndért Kőszeggel, és hozzuk nyilvánosságra a benne levő dokumentumokat, az állambiztonsági szolgálat munkáját irányító titkos parancsokat. De számoljunk vele: ezek államtitkok...

Hál' istennek a bőröndre nem volt szükség, hetekkel később Végvári az egész anyagot maga adta át a III/III-as ügyosztály tevékenységét vizsgáló parlamenti bizottságnak.

Január 18. békésen telt el. Vihar előtti csend honolt. Késő este a sajtótájékoztatóra szánt filmanyag kazettáját a Fekete Doboznál ma-

gamhoz vettem, és elvittem a Graffiti közelében lévő lakásra. Érintkezésbe léptem Lévai Anikó ügyvéddel, hogy másnap ő vagy Dornbach jelenik-e meg a Végvárral való találkozáson. Lévai Anikón volt a sor, közölte, megbízási papírt is hoz magával, az őrnagy alá kell írja, anélkül nem kezdhet érdekei védelmébe. Márpedig arra másnapról az őrnagynak várhatóan nagy szüksége lesz – fejeztük be a beszélgetést.

19-én délelőtt fél tízkor a Graffiti közelében lévő biztonságos lakás ajtaján Lévai Anikó csöngetett. JÓB azonban késett. Egyre türelmetlenebb voltam, majd aggódni kezdtem, csak nem fülelték le az utolsó percben? Kiálltam az udvari körfolyosóra, és rágyújtottam. Láttam, hogy a lakók ki-be járnak, vásárolnak a délelőtti órában, szokás szerint. Egy lerobbant, már kora reggel dülöngélő ember szállt be a liftbe. No – gondoltam –, ez is jól kezd. Tovább figyeltem a ház bejáratát, jön-e már végre JÓB.

A lift a mi szintünkön állt meg. A részeg alak félig-meddig kiesett belőle. Valamiféle koszos, téli munkásruhában volt, felém tartott, s úgy megbotlott, hogy majdnem elvágódott, alig tudtam elkapni. Gyorsan, be a lakásba – sziszegte. Jézus Mária! JÓB volt! Fel nem ismerem volna.

Beléptünk a lakásba, belülről bezártam az ajtót, és körülcsodáltam. Természetesen színjőzán volt. Tökéletesen sikerült álcáznia magát az áruhában, szemüveg nélkül, micisapkában, parókával. Az anyja sem ismert volna rá. Az őrnagy elmondta, hogy hol parkol, s kért, menjek le a táskájáért, amiben a rendes ruhája van. Amíg az utat megjártam, összeismerkedtek Lévai Anikóval, és megbeszélték a jogi képviselet ellátásához szükséges alapvető dolgokat.

JÓB a fürdőszobába ment. Egész előző nap és éjjel szolgálatban volt. Utána csak arra jutott ideje, hogy autójával elhajtson haza az előre elkészített áruháért, átöltözzön, és önellenőrzést hajtson végre, nem követik-e. Úgy érezte, nem követték.

A fürdőben lemosdott, megborotválkozott és átöltözött. Háromnegyed tizenegyre végzett. Az utcai ablakból kémlelni kezdett, lát-e megfigyelőt a környéken. Nem látott. A ház éppen szemben állt a Graffiti-val, jól láthattuk, hogy már a mozi előtti járdán is újságírók gyülekeznek. Ahhoz, hogy baj nélkül bejussunk a moziba, a biztonságba, csupán a József körúton kellett átvágni.

A kazettát a táskámba tettem. Megbeszéltük, hogy előremegyek a ház kapujáig. Amikor a forgalom mindkét irányból zöldet kap, és az autók éppen indulni kezdenek, akkor intek, JÓB és Lévai Anikó előrohannak, s hármásban az autók között átszaladunk a túloldalra. Így tettünk. A mozi egy lakóház földszintjén található, ennek udvarára futottunk be, majd a mozi vészkiáratán kiakasztottunk egy biztonsági láncot, s beléptünk a folyosóra. Becsuktuk az ajtót, ráakasztottuk a láncot. Biztonságban voltunk. Leírva egyszerű, átélve hidegleléses pár perc volt.

Bementünk a nézőterre, öt perccel 11 előtt járt az idő. Mit sem sejtve beözönlöttek az újságírók. Fodor Gábor rövid bevezető szavakat mondott, bejelentette, hogy a titkosszolgálati törvénytelenések leplezője kiáll a nyilvánosság elé. Mialatt beszélt, a kazettát a gépterembe vittem, és visszamentem a helyemre, az őrnagy mellé. Elsötétedett a nézőtér, és peregni kezdtek a film képei. Az egész nézőtér tele volt. Ha lehet, még nagyobb csendben nézték a filmet, mint első alkalommal. Mellettem JÓB hangtalanul sírt. Valami emberfeletti feszültség alól szabadulhatott fel. Megfogtam a kezét, hátha segíthetek, hogy megnyugodjon.

A vetítést követően JÓB, velem én, Fodor, valaki az SZDSZ-től és Roszik Gábor a színpadra mentünk. Az, hogy Roszik hogyan került oda, külön történet. Lényege az, hogy megalapozott értesülések szerint az MDF-en belül sokaktól rettenetes fejmosást kapott azért, mert ezt az egész ügyet hagyta kicsúszni a kezéből...

Az újságírókat természetesen az őrnagy érdekelte. A lényegét motivációiról és a titkosszolgálat ügyeiről már a filmből megtudhatták, de a legkülönbözőbb kérdéseket tették fel. JÓB, mintha néha már nem is hallotta volna a kérdéseket, szinte minden válaszában félelméről beszélt, arról, hogy milyen fenyegető légkörben töltötte el a megelőző két hetet. Kis zsebnotezéből találmra néhány nevet olvasott fel a sok száz megfigyelés alatt álló ellenzékiből. Egy részük ott ült a mozi nézőterén. Mécs Imre állt fel, s dicsérte az őrnagy tettét, köszönetet mondott érte. Felszólította a titkosszolgálatiakat, hogy gyónják meg a társadalom előtt bűneiket. Sőt! Egészen biztosan most is itt vannak a teremben, jöjjenek elő, s álljanak ki a fénybe – indítványozta. Kisvártatva a mozi hátsó részében állók közül néhány ismeretlen kisomfordált...

Fél tizenkettőkor, amikor a tájékoztató még nagyban tartott, JÓB és én angolosan távoztunk. A folyosón a Napzárta egyik munkatársa, Sárdi Anna várt ránk. Az utca sarkán egy taxit fogtunk, és Sárdi Múzeumkerttel szemközti lakására mentünk. Aznap este a Tv2 Napzárta arra készült, hogy bemutatja az Őrnagyról készült filmet, és a stúdióba invitálja JÓB-ot, a BM képviselőjét és az MDF, az SZDSZ, valamint a Fidesz egy-egy politikusát. Az adásig az Őrnagyot biztonságos helyre kellett vinni. Első menetben ez a hely Sárdi lakása volt.

Az Őrnagy hirtelen rádöbbsent tettének teljes súlyára. Rettenő szorongás fogta el. Összevissza beszélt. Emellett holtfáradt volt, az előző éjszaka nem aludt semmit. Megpróbáltuk lecsillapítani, rábeszéltni, hogy aludjon, de mindhiába. Fel-alá járkált, s ha a folyosón lépteket hallott, ha csöngettek vagy megcsörrent a telefon, összerándult, és a lakás legeldugottabb zugába menekült. Túl nagy volt számára a forgalom. Kora délután nem bírta tovább, a hely nem eléggé biztonságos, tovább kell állni – javasolta. Sőt, követelte.

Taxit hívtunk. A közelben lakó édesanyám lakására igyekeztünk. Ott biztosan nem kereshetik az Őrnagyot – gondoltuk. S így is volt. JÓB ezután órákon keresztül folyamatosan hallgatta a lakásban a magyar és a külföldi rádiók adását, nézte a televíziót. Figyelte a hatást, amit színre lépése kiváltott. Hát hatás aztán volt, s nem is akármilyen! A Dunagate-botrány hullámai minden korábbinál magasabbra csaptak. A televízió minduntalan visszatért a Graffiti mozibeli sajtótájékoztatóra, s jó előre bejelentették, hogy az esti Napzártaiban levetítik az Őrnagyról készült filmet, s hogy személyesen JÓB is megjelenik majd a stúdióban.

Ez utóbbi ugyan egyre kérdésesebbé vált. JÓB újra, s minden korábbinál jobban félni kezdett. Vörösborrt kért kólával, azt szereti – mondta, s kortyolta is derekasan. De az alkohol sem oldotta szorongását. Attól tartott, hogy a televízió bejáratánál addigi kollégái lesben állnak, és lelövik. Ami azt illeti, ez nem is lett volna nagy csoda. A jog is ismeri a hirtelen felindulás fogalmát...

Este kilencre vártak minket a tévében, egy oldalbejáratnál. JÓB hosszas nyugtatgatásra végül is ráállt, hogy bejön velem a tévébe. Amikor bejutottunk a műintézmény Szabadság téri székházába, némi- leg megnyugodott. Egy szobába vezettek bennünket, ahol a Napzárta

stúdiójában megrendezett beszélgetés résztvevői gyűltek össze. Ott voltak a pártemberek, JÓB és Baló György, aki a műsor vezetését vállalta. Beállított Barsi Tomaj is. JÓB a belügyminisztériumi szóvivő látványától falfehérré vált. Látható volt az a pokoli félelem, amit kiváltott belőle Barsi jelenléte.

A Napzártaiban az első néhány percben az Őrnagy egyszerűen mukanni sem mert, legföljebb igen-nem szavakat tudott Baló kihúzni belőle. Ezzel szemben a KISZ KB, illetve az MSZMP KB apparátcsikjából BM-szóvivővé átvedlett Barsi Tomaj úri tempóban magyarázta kenyéradója helyzetét. Gusztustalan jelenet volt. Amíg az Őrnagyról készült film ment adásba, Baló kivezette JÓB-ot a stúdióból, s egy külön szobában próbálta megnyugtatni. Nem sok eredménnyel, az adás második részében az Őrnagyot továbbra is megbénította a Barsi Tomaj miatt érzett szinte magnetikus félelme.

Amikor véget ért a műsor, feltápaszkodtam a kamerák mögötti megfigyelőhelyemről, s arra kértem a napzártaásokat, illetve a megjelent ellenzéki politikusokat, hogy a továbbiakban gondoskodjanak Ők JÓB biztonságáról. Elfáradtam. Az Őrnagy szerintem nyugodtan hazamehetne, nem hinném, hogy hozzányúljanak – búcsúztam. Elváltunk, aludni mentem.

Hosszú hetek feszültsége egyben jött ki rajtam. Másnap délben ébredtem. Néhány telefon után kiderült, hogy JÓB az éjjel Sárdi Annánál aludt, s többen vele maradtak, hogy ne féljen. Odamentem. Az Őrnagy rettenetes állapotban volt, teljesen összefüggéstelenül beszélt. Addigra széthullott, szerencsétlen emberré vált. Mozdulni sem mert, s képtelen volt elaludni. Többen is mellette álltak, nyugtatni próbálták. JÓB-bal nem lehetett kapcsolatot teremteni, hiába szóltam hozzá, megismert ugyan, de nem válaszolt, csak fel s alá járkált, és maga elé beszélt. Nem volt mit tenni. Orvos és teljes nyugalom kellett oda, s nem én vagy bárki más hozzám hasonló földi halandó.

JÓB-ot, mint ahogy később megtudtam, aznap egy számos ellenzéki-vel jó barátságban álló orvos vitte magával budai lakására. A felzaklatott ember nyugtalansága másnap sem csillapodott, Kőszeggel akart beszélni. Az orvos a Beszélő szerkesztőségéből már késő este a lakására vitte Ferit. JÓB azt követelte, szerezzenek neki más névre szóló útlevelet, idehaza nincs biztonságban. Erre természetesen nem volt

mód, de Kőszeg megígérte, hogy még az éjszaka új szálláshelyre költözhet. Szerencsére a közelben lakott egy ismerőse, az pedig – újabb szerencse – felajánlotta a volt férje éppen üresen álló házát Buda egyik csendes utcácskájában. A gyors „intézkedés”, s az, hogy az ismerős zegzugos utakon profi módra vezette a kocsiját, meg a fák között rejtőző magányos kis ház némileg megnyugtatta JÓB-ot. Hamarosan azt is sikerült elintézni, hogy Végvári ágyat kapjon a Korányi kórházban, Levendel László főorvos osztályán, ahol az elmúlt évek során már annyi elgyötört művész, író, politikai üldözött lelt menedékre. Talán a gyógykezeléshez tartozott az is, hogy a főorvos úgy rendelkezett, a betegek nem kell jelentkeznie a felvételi irodán.

Ezekben a napokban csak áttételesen kaptam hírt felőle. Feleségét, amikor csak lehetett, felhívtam, és néhányzor el is mentem az őrnagy családjához. Teljesen egyedül maradtak, rettenetes állapotban, állandó félelmek közepette. Össze voltak törve, korábban fogalmuk sem volt, hogy mivel foglalkozik az őrnagy.

Később, ahogy közeledett a tavasz, JÓB, immár szokott otthoni környezetében lassan megnyugodott, habár volt kollégái szorgalmasan inzultáltak. No nem fizikailag, annál okosabbak voltak. Telefonokkal, mocskolódo plakátokkal, a fehér Lada kerekeinek miszlikbe aprításával. Az utcán mellésodródva és fenyegetéseket szűrve foguk között. Néha leköpködve. JÓB kertjébe henteskampót dobtak be, s családját is megfenyegették ezzel-azzal.

Néha felhívtuk egymást, és találkoztunk. Egyre nagyobb lelki furdalásom volt, szabad volt-e ezt az embert – bármily magasabb rendű cél érdekében is – táncba vinnem...

A MEGSZERVEZŐDÉS

Az időben némileg visszalépve, az események kevésbé kalandos, ám annál több munkával járó folyamata következtek. 1989. december közepétől, azaz a Fidesz sajtóügyeinek elvállalásától kezdve, kutya kemény munka kezdődött. Mindennap reggel héttől fél kilencig a legfrissebb sajtótermékek szisztematikus átolvasásával kezdtem a munkát. Fél kilenc és fél tíz között pedig megosztottuk az éppen esedékes tennivalókat segítőmmel, Judittal. Az általam kimunkált, s egyben saját magamat nagy meglepődöttséggel eltöltő sajtómunka-tervezet megvalósításához meg kellett volna nyerni több fideszest is. Egyik a másik után hátrította el a pluszmunkát. December végére kiderült, hogy az eredeti elképzelés kivihetetlen. A Fidesz évzáró választmányi ülésén éles kritikát kaptam, mivel nem haladt előre, amit elvállaltam. A legerőteljesebben persze olyanok róttak meg, akik korábban nem vállalták, hogy segítsenek. Nyilvánvalóvá vált, hogy gyökeresen más konstrukcióban kell gondolkodni, ami a tettek nyelvére lefordítva azt jelentette, hogy sok mindent magamnak kell elvégezni. Ez viszont megnövelte a tévedések veszélyét.

Az óévet baráti társaságban búcsúztattam. Hiába igyekeztem azonban, hogy mulassak, lazítsak, képtelen voltam rá. Az akkor még ki sem pattant Dunagate annyira nyomasztott, hogy semmi másra nem tudtam gondolni. Ráadásul az a nap egy aggasztó, új színfoltal szolgált: a Népszabadság szilveszteri számában a Fideszt lezsidesezte. Ez persze komplett badarság volt, amin valóban csak mulatni lehetett volna. Csakhogy ezt jelzésértékű megnyilvánulásnak éreztem, olyan hangütésnek, ami az előző hónapok Csurka-féle szellemi szálláscsinálása után megmérgezheti a választási harc egész menetét. Mindenesetre a humorosra formált aljasság elképesztett.

1990 első munkanapja, január másodika, örvendetes eseményt hozott: a Fidesz végre kapott egy helyet az illetékes, a pártokat szállás-